Контрольный экземпляр

Масс а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 30 июль, 1977 шу. ● № 91 (5758). Мах 2 кеп.

ХЬАЙБАШТА — КХОАЧАМ ХИЛЛАЛ ДОАКЪАР

Хьайбай боахам айбара къаьстта теркам тIабахийта безилга белгалдаьд КПСС ЦК юрта боахама хьакъехьа яздаьча письмо тIа. Из айбара лард я доакъара база, Из лерраIа дегIайоагIача хьалха латтача боахамашка дукхагIа хул хьайбашкара йоаккха продукци, доахан деб. Партийни, советски организацеша кулгал а деш Сунженски, Гудермесски районашка дика вIаштIехьдаькха леладу доакъар Iалашдара балхаш. Во лелац гIулакхаш Грозненски Наурски районашка а.

Доакъар кийчдара месячник дIадоладелча денз шин кIира итогех тIехьадусаш да Назрановски, Шалински, кхыча районий боахамаш.

Къаьстта ала деза Назрановски районе эттача хьалах. Районе хIанз а дукха да чуэцанза дола гурахьа дIадийна кIа. Ка бола ялаташ чуэцилга а доакъараш кийчделга а цхьана дIадахьара боахамашка йола ерригa техника, механизатораш боагI-боагIача дIанийсбар къаьстта уйла тIаяхийта езаш гIулакх да. Укхаза доккха новкъостал де йиш йолаш ба юрташка баха балхах мукъа бола нах. Уж доакъараш кийчдара вIашагI а теха оарцагIбахаро дикка дакъа юкъехьоргда доакъар Iалашдара. Из болх беча шоай дакъа лаца дезаш я юртий Советаш, депутаташ.

ЧIоагIа доакъара база хьаелга из доакъараш дукхха кийчдар хинна Iац. Из да доакъараш дика, хььна хила дезилга а. Колхозашкеи совхозашкеи хIанз дукхагIа юкъехьхуь доакъараш кийчдара, дIаоттадаь лоаттадара, чакхдахара дикагIа йола методаш — баьца хьоар доаккхилга, сенаж, гранулаш, брикеташ елга. Цо торо хулийт доахан рационаш тайп-тайпара хилийта, хьайбаш чуоттадаь дорстаде, дIадодар кIезигаIа а долаш продукци дукхагIа яккха. Культурий даьгIенаш хьаяро, лаьттаншта мелиораци яро доакъара база чIоагIъяра керда йоккха торонаш хьайийллай.

Ер шу доакъараш кийчдара аьттув болаш да республика ерригача районашта. Дукхача боахамаша хьакъялца пайда эц цу аьттонах, цхьан шеран ах шеран тоъаргдолаш доакъараш кийчде гIерт уж. ХIаьта хIанз боккха лоархIам болаш да уж доакъараш дика хилара йоакко елга. Цхьадолча боахамашка, дIадахача шерашка санна телхаю баьцаш чуэцара, сенаж кийчьяра технологи. Республика ерригача районашка дIадоладаьд силос чуйоллилга. ДIадахача шерашка из хьаьха а хьаьха кийчданза долча кIоагашка чуеллача талхаш моттигаш хиннилга диц а ца долийташ, колхозий, совхозий специалисташ декхарийла ба бокъонца кийчдаьча кIоагашка мара силос чуйолларгйоаца хьалаш оттаде. ТIахьехамаши приказаши теларах чакхдаргдолаш гIулакх дац из. Укхаза чIоагIа уйла яь а де лерхIачоа тIаберзабаь а болх бе беза.

Доакъар кийчдара дIахтайкадаь месячник долаш декхар оттадаьд 70 эзар тоннаш кIезигаIа йоацаш йоли, 10,8 эзар тонн баьций хьоари, 220 эзар тонн силоси кийчье, аьнна.

Бакъда цхьайолча районашка кхоачашдац КПСС обкомои республика Министрий Советои оттадаь доакъараш Iалашдара месячник дIахьоча хана юрташкара къахьега могаргдола нах, промышленни, гIишлош еча, транспортни предприятешкара къахьегамхой, учреждений болхлой, городашкеи болхлой поселкашкеи баха нах ма-хулла дукхагIа юкъе а озаш шоаттденошкеи кIиранденошкеи доакъараш Iалашделга вIаштIехьдаккха аьнна оттадаь декхар.

Цу хьакъехьа хIанз укх сахьате дика дош ала мегаргдолаш, доакъараш Iалашдеча дизза дакъа лоацаш «Сунжанефть» НГДУ, Ермоловски леспромхоз мара яц. Парте горкомаш, райкомаш, горрайисполкомаш декхарийла я промышленни предприятей, учрежденей коллективаш, баха нах доакъараш Iалашдеча хьинаре дакъа лацара юкъеозилга Iалашде. Доакъараш Iалашдеча шерра йоаржае еза социалистически яхь, Iалашдеза хьалхалаттарий опыт дукхачар сихагIа Iомаелга а балха юкъе хьолга а.

Баьча тохкамо хьахьокх витаминий доакъараш кийчделга мела лелара бахьанех керттердар техника лерттIа болх ца бар долга. Боахамий кулгалхоша, специалисташа лира къовсам лоаттабе беза къахьегам во вIаштIехьбаккхарца, машинаш сайца латтаргйоаца хьалаш Iалашданза даргдац.

Укх деношка болх беш хила еза ерригa сенокосилкаш, йолхьингаш, тохкораш ю машинаш, подборщикаш, баьций хьоар доаха агрегаташ.

Доакъара база чIоагIъяра кIезига лоархIаIм болаш дац гурахьа дIадийна ялаташ чуийцача кхашка мошача доакъара лаьрхIа культураш дIаер. Уж балхаш республика цхьайолча районашка эсала да. Из белгалдаьд «Советская Россия» яхача газета 27-ча июлерча передовой статья тIа а.

Декхар сенах латт аьлча, из латт доакъар кийчдара дерригa низаш оарцагI а даьха цхьа сахьат, цхьа ди ца довдеш тIагIертта болх барах. Месячник чакхбала юхадисача итт дийнахьа дIадаккха деза доакъараш Iалашдара тIехьадисар.

Укх деношка кхашкеи цонашкеи кхехкаш да доакъараш кийчдара балхаш. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара даха ма-доагIIара накъадахара яьржача социалистически яхьа юкъе а баха юрташкара къахьегамхой сийленца кхоачашде гIерташ ба шоаш тIайийца социалистически декхараш. Партийни организацей декхар да яьржача социалистически яхьа лостам а телаш доакъараш кийчделга сихдара, уж дика хилийтара, йолаш йолча ерригача торонех бизза пайда эцара нах оарцагIбаха.

Доакъара база чIоагIъяр — хьайбай боахам айбара керттера лард.

ПЛАНАЛ СОВГIА

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизарга даха мадоагIIара накъадахар духьа яьржача яхье къахьегама котало яьккхай тха района ялаташ леладераша — тIехкхоачашъяьй ка болча ялатий культураш паччахьалкхенга йохкара план. Заданех 3200 тонн йолаш, Даьхен амбарашка хIанзле а чутессад 4500 тонн совгIа ялат.

Яхье дикагIа толамаш даьхад «Ореховский», «Урожайный» совхозий коллективаша.

Районе тIагIертта болх бу, массе тайпара юртбоахама продукташ яхаран кийчъяран, хьайбашта Iан бизза кхоачам Iалашбаран паччахьалкхен планаш а социалистически декхараш а толаме кхоачашдара тIаберзабаь. 1978 шерарча хьувкъама дика лард йоллаш я да тхо.

Л. ХАРИКОВ,

КПСС Ачхой-Мартановски райкома хьалхара секретарь.

Октябра 60 шу дизара накъадолхаш

«1977 шера хьувкъам чуэцилга, юртбоахама продукташи доакъараши кийчделга Iалашдара кхы тIа а де дезарех» бола КПСС Центральни Комитети СССР Министрий Советеи соцам кхоачаш а беш, 10—12 балха дийнахьа ялат чудерзаде уйла йолаш дIаболабир тха районе укх юбилейни шерара кIи-марс.

ДАЬХЕННА — ДУКХАГIА ЯЛАТ

Тха района совхозашка чуэца дезаш дар 15.108 гектара тIара гурахьа дийна ялат. Из оаха чуэца-доладир хьакхари ардари къаьст-къаьста долаш. Кхаьъка болх беш 90 гаргга комбайн я. Йоачаша новкъарленаш йоа, халонашца къовсам лоаттабеш къахьегаш ба комбайнераш. Цар хьинар кхы а чIоагIагIа айдаьд «1977 шера ялат чуэцача Ставропольски края Ипатовски районни партийни организаце балха опытах» болча КПСС ЦК соцамои ипатовцашка парте Центральни Комитета Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нов. Л. И. Брежнева даьхийтача письмоси.

ТIаккха мишта лел тха района боахамашка гурахьа дийна ялат чуэцилга? Эггара хьалха белгалдаккха деза, йоачан йоацаш денача хIара денах, хIара сахьатах, минутах бизза пайда эцаш механизатораш ди-бийса ца къовсаш овсаре къахьегар бахьан долаш ялат чуэцара балхаш тхацига во ца лелаш хилар. Районе массарел хьалхагIа ялат шоаш чуийца баларахи из паччахьалкхенга дохкара план кхоачашъярахи рапорт делар М. Горьке цIерагIча комсий совхоза (директор М. Цуров) болхлоша. 1000 гектарах хIаране тIара цар чуденад 22 центнер ялат, план 20 центнер йолаш. Планах 1100 тонн йолаш, Даьхенна 1200 тонн гаргга ялат дIа а деннад. Из толам боаккхача дохиха дакъа юкъедихьар цу совхоза комбайнераша Аушев Мухарбика, Амаханов Ахьмада, Цуров Саварбика, кхычар. Духхьал цхьан Аушев Мухарбика ший комбайна бункер чура дIаделар 4250 центнер совгIа ялат.

Ка бола ялаташ чуийца баьннаб «Кавказ» яхача комсий совхоза комбайнераш. Цар а планал дукхагIа ялат дIалу паччахьалкхенна. Шоай декхарех дика лоархIабу «Ингушский» совхоза механизатораш а. Цар укх шера чуэца дезаш 2800 гектар совгIа ка бола ялаташ дар. ХIанз 2000 гектара тIара ялат хьекхаи аьрдаи баьннаб уж. Хьувкъам дика ба цу боахаме. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара укхаза доаккх 26—27 центнер ялат, хIаьта цхьаццайолча моттигашкара кхы а дукхагIа.

Ялат ханнахьи цхьаккха а фийг кхай тIа ца уллийташи чуийца декхара тIехьа яьржача социалистически яхье даим хьалха латташ хьабоагIа «Ингушский» совхозера цIи хеза комбайнераш Гетагажев Хьажбикар, Умаров Нурадин, Мержоев ЮшаI, Алероев Ризван, «Кавказ» совхозера новкъостий Козловскийи Скрипкои, «Алханчуртский» совхозера Кононенкои Цечоеви, иштта кхы дукхха бараш. ТолашагIа йола балха опыт юкъе а кхувлаш къахьегар бахьан долаш, йоачан латташе а, тха механизаторий вIаштIехьадаьннад 15.108 гектарах 12400 гектара тIара ялат хьекха касарах Iодилла а, цох 11000 гектара тIара дар ардa а.

Ка болча ялатий хьувкъам сихагIа а цIенагIа а чубар духьа района партийни, советски, юртбоахама организацеш чIоагIа оарцагIъялари хIара механизаторо, шоферо, специалисто, боахама кулгалхочо шоай болх дика вIаштIехьбаккхари бахьан долаш тха низ кхаьчаб паччахьалкхенга ялат дохкара план меттел, социалистически декхараш а кхоачашделга Iалашде. Шера планах паччахьалкхенга оаха дохка дезар 8450 тонн (хьажкIаш йоацаш) ялат. Из план кхоачашъю оаха укх деношка. ХIаьта хьажкIаш а лаьрхIача шера, планах паччахьалкхенна оаха дIадала деза деррига ялат 9800 тонн да. Духхьал гурахьа дийна ялаташ дIадаларах из план кхоачаш а яь, планал совгIа Даьхен амбарашка кхы а 2000 тонн мукхи кIан чутесса лаьрхIад оаха. Цу тайппара, тха района вIаштIехьадоал паччахьалкхенга ялат дохкара план ханал дикка хьалха кхоачашъе. ХIаьта хьувкъаш латта «кура» хьажкIаш планал совгIа дIалургъя оаха.

Иштта къахьегама совгIат кийчду тха района ялаташ леладераша вай Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дузача юбилейна.

С. ЦЕЧОЕВ,

Малгобекски районни юртбоахама управлене начальник.

СУРТА ТIА: чуэцача ялата дикалга хьожаш ба (аьттехьара аьрдехьа) «Ингушский» совхоза комбайнер Р. Алероев, мехотряда начальник М. Коттоев, штурвальни Р. Алероев.

И. ПЛИЕВА сурт.

МИШТА ЛЕЛ ДОАКЪАРАШ КИЙЧДЕЛГА

Доакъараш кийчдара кхайкадаьча месячника заданеш дика кхоачашъеш ба Сунженски района къахьегамхой. Духхьал шин кIирагIа ерригнех 67 процент йол аргIаш даь вIашкатехай укхаза. Из вай республике эггара лакхагIа хьокхам ба. ШоллагIча метте ба гудермесцаш. Заданех белгалъяьча аьлах 58 процент яр аргIаш даь латт.

Доакъараш дукхагIа кийчле баьннаб Наурски Грозненски районий боахамашка. Геттара дика болх баьб Шелковски кормоцехий коллективаша: бетта заданех 3000 тонн йолаш, духхьал шин кIирагIа 2509 тонн баьций хьоар кийчдаьд, е план кхоачашъяьй 83 процент.

Гудермесцел дикка тIехьабус царца яхь лелаю шар лоалахой — шаьлахой. Шин кIирагIа йоагIачул диълагIа дакъя мара йол аргIаш даь вIашкатехаяц Шалински района боахамашка. Баьций хьоар кийчдара бетта задани 500 тонн йолаш, хIанз а 74 тонн мара из тайпа доакъар Iалашдаьдац шаьлахоша. Уж иштта тIехьабус хьажкIех силос йоллара гIулакха а.

ХIаьта хьалхалаттарий опыт хьаIомае гаьна баха безаш шаьлахой. Хьаэца дукха пайдане дар долаш ба гудермесцаш. Хьалаш цхьатарра доллаше а, доакъараш кийчделга дикагIа лел цига.

ТIехьабусарех ба наьсархой а. Бетта белгалъяьча заданех 3000 тонн йолаш, цар хIанз я 698 тонн мара йол кийчъяьяц. КIезига терко ю Назрановски района боахамашка баьций хьоар кийчдара а. Шин кIирагIа из кийчдаьд алхха 10 тонн, заданех 500 тонн йолаш.

2 процентага ца кхоаччаш мара йол Iалашъяра бетта задани кхоачашъяьяц Советски района боахамашка. Эсала лел укхаза витаминни хьоар кийчдара балхаш а.

Кхыча районий дукххача боахамашка а кхоачашъяьяц витаминни доакъар кийчдара заданеш. ХIаьта баьций хьоар кхоачам хиллал Iалашде торонаш я массанахьа а. Цу гIулакха тIехьадисар керттера бахьан — техниках бизза пайда ца эцилга.

ВОРХI БЕТТА ПЛАН — ХАНАЛ ХЬАЛХА

КПСС ЦК майски Пленума решенеши СССР кердача Конституце проектой политически къахьегамеи хьинар ай а даь, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача денна сийленца накъаяхара шерра социалистически яхь йоаржаьча республикерча промышленни предприятей коллективаша ханал хьалха кхоачашъяьй продукци маьхала яккхарем дукхагIйола керттера изделеш арахецарен ворхI бетта план.

Социалистически яхье хьалхалатт Ленина орден лелаеча «Грознефть» производственни объединене мехкдаьттахой. Цар планал совгIа мехкдаьттеи гази яккхара шера тIайийца хинна социалистически декхараш тIехкхоачашдаьд.

Дика къахьегама толамаш даьхад паччахьалкхен планаши тIайийца социалистически декхараши кхоачашдеча «Оргтехника» яхача Грозненски «Электроприбор» завода, «Пищемаш» завода, ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода, медицински инструментий завода. «Промавтоматика» Iилман-производственни объединене опытни завода, «Чеченингушводстрой» гIишлошъеча управлене Аргунски аьшкбетона изделей завода, шурий промышленноста объединене, Грозненски маькха комбината, макаронни фабрика, халкъа эша тоьараш арахецача кхы дукххача предприятей коллективаша.

Дукххача предприятей коллективаша тIехкхоачашъяьй юкъарча производства эффективность, кийчъеча продукце дикал къахьегама овсарле лакхъяра задани.

Заводийи фабрикайи коллективашта юкъе тIа-тIа шерагIа яржаш латт «ТIехьабусараш боацаш бе болх», «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача производственни объединене девизегIа йола социалистически яхь.

Республика промышленни предприятей коллективаша ерригa шоай торонаши низаши оарцагIдаьхад иттлагIча пятилетка шоллагIча шера программа ханал хьалха кхоачаш а еш, Сийлахь-боккхача Октябра юбилейна сийленца накъаяхара.

РЕСПУБЛИКА ЖУРНАЛИСТСКИ ОРГАНИЗАЦЕ ПЛЕНУМ

Грозне, радио ЦIагIа, шийболх дIабихьар СССР кердача Конституце проект беррига наха ювцараца дувзаденнача массови информаце средствай декхарех дола дош дувцача пленумо.

Доклад яьча Нохч-ГIалгIай АССР журналистий Союза правлене председатела Д. К. Безугле а пренешка къамаьлаш даьчар а белгаллаьккхар кепайоазон, радио, телевидене болхлоша дог раьза хинна КПСС ЦК майски Пленума решенеш, цу Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева яь доклад, СССР кердача Конституце проект тIаэцарах.

Информаце ерригача средствашa цахадлаш наха дIайовзийт кердача Конституце проектах лаьца партийни комитетий пленумаша, къахьегамхой депутати Советий сессеша, общественний организацей собранеша, болхлой коллективаша, къахьегамхой письмоша тела предложенеш, хьахьокх вай Даьхен толамаш, КПСС кулгалдара лоархIам.

Цунца цхьана теркам баьб проект ювцача хана советски наьха вахар масса а оагIорахьара хьахьоккхара, кепатохача материалий чулоацам кIоаргагIа хилийтара, политически уж кхагIа хилийтара.

Пленуме дакъалоацаш вар шига къамаьл даь КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитаци отдела заведующи А. И. Тацитов. Нохч-ГIалгIай АССР журналистий Союза Пленумо йизза къоабалйир СССР кердача Конституце проект, КПСС ЦК майски Пленуме Л. И. Брежнева яь доклад.

Пленумо тIайийцача соцам тIа белгалдаьккхар республика журналистий керттера декхар дIахо а Керттера Закон наха дикагIа довзийтар, цуяца пропаганда яр долга. Из болх бувза беза Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна яьржа яхь дикагIа ювцарца, иттлагIча пятилетка план кхоачашъяра нах оарцагIа бахарца, «ХIара балха денна — дикала Знак», «ТIехьбусараш боацаш бе болх», «Шин шера задани — 7 ноябре» яхача патриотически боламашта пропаганда ярца.

СИЙЛАЕ ХИЙЛА ЯЛАТ ЧУЭЦАЧА ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ!

1977 шера 25 июлага кхоачаш ялаташ чуэцачеи царна заготовка ечен яьржача социалистически яхье даьхача толамех Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советои облсовпрофои республикански газетий Сийлен улга тIа яьхай:

РАЙОНАШ:

УРУС-МАРТАНОВСКИ,

дIадахача кIирагIа 2483 гектара тIара ка бола культураш чуэцарах. Дерригa чуэца дезачох 28,6 процент чуийцад ялат. Районо кхоачашъяьй паччахьалкхенга ка бола ялат дохкара план. Ялат дIахо дохкаш да.

МАЛГОБЕКСКИ,

дIадахача кIирагIа 3945 гектара тIара ялат чуэцарах, дерригa чуэца дезачох 26,1 процент. ХIара комбайно хьекха а аьрда а ялат 46 гектар да.

БОАХАМАШ:

Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIа совхоз,

470 гектара тIара ялат чуэцарах, 1598 гектара тIара дарах. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара доал 34 центнер ялат. ПланагIа 300 тонн дала дезача цо паччахьалкхенна денна ялат 700 тонн да. План кхоачашъяьй 233 процент.

Назрановски совхоз-техникум,

544 гектара тIара ялат а хьекха 1405 тонн из ардарах. Юкъера лаьрхIача хьувкъам — 21,8 центнер хIара гектара тIара. ПланагIа 750 тонн ялат паччахьалкхенга дохка дезача, декхар — 783 тонн.

Наурски района «Красное знамя» яха колхоз, 1670 гектара тIара ялат чуийца яларах. Цо аьрдад 3428 тонн ялат, юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара чуийца хьувкъам 22 центнер ба. Кхоачашъяьй паччахьалкхенга ялат дохкара план.

МЕХАНИЗИРОВАННИ ОТРЯДАШ:

Малгобекски района М. Горьке цIерагIча совхоза механизированни отряд (отряда начальник Л. Мартазанов), балха итт дийнахьа толамца 1000 гектара тIара ялат чуийца дакхкхарах. ХIара комбайно чуийцад 167 гектар ялат.

Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза механизированни отряд, (отряда начальник Н. Якушко), 1173 гектара тIара ялат чуэцарахи 2860 тонн из ардарахи;

Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхоза механизированни отряд (отряда начальник Б. Брунев), 1615 гектара тIара ялат чуэцарахи 4395 тонн из ардарахи. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара боала хьувкъам — 27,2 центнер,

Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза механизированни отряд (отряда начальник М. Юшаев), 449 гектара тIара ялат чуэцарах, 1254,3 тонн из ардарах.

КОМБАЙНЕРАШ:

Абдурахманов Н. А. — Надтеречни района «Гвардейский» совхоз;

Асаев М. А. — Шалински района «Шалинский» совхоз;

Дадаев Х. Д. — Урус-Мартановски района «Труд» яха совхоз;

Исаев А. И. — Наурски района «Терский» совхоз;

Козловский Ф. И. — Малгобекски района «Кавказ» яха совхоз;

Магомадов И. М. — Шалински района «Шалинский» совхоз;

Новоселов Н. С. — Наурски района «Россия» яха колхоз;

Нуриев Л. С. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз;

Оверченко В. А. — Сунженски района XIX партсъезда цIерагIа колхоз;

Скрипка А. И. — Малгобекски района «Кавказ» яха совхоз;

Такаев Ш. Т. — Урус-Мартановски района «Горец» совхоз;

Хамхоев Г. Х. — Назрановски совхоз-техникум.

Черников В. Н. — Сунженски района XIX партсъезда цIерагIа колхоз;

Дадаев А. — Грозненски района «№ 1 йола шурий» совхоз.

ДОАКЪАР IАЛАШДЕЧА ХЬАЛХА ЛАТТ

Сихдаь доакъар Iалашдара дIадоладаьча месячника хьалхарча шин кIирагIа даьча балхий итогаш яьй.

Республика колхозашкеи совхозашкеи месячника шоллагIча кIирагIа доакъар кийчдара балхаш дикка дегIадаьхкар. Цу кIирагIа цул хьалха дIадахача кIирагIа кийчъяьчул 26 процент дукхагIа кийчъяьй йол, сенаж, — 4 процент, ча — 63 процент.

Республика ерригача районашка хIана дац аьнна силос йолла йолаяьй. ДIадахача кIирагIа 70 эзар тонн силос еллай — месячника задане 32 процент.

Сихдаь доакъар Iалашдара месячника дIадахача шин кIирагIа даьча балхий итогех оттаьча заданегIа диллача эггара а дукхагIа доакъар кийчдаь а тIех толамаш даь а районаши боахамаши республикански газеташа оттадаьча Сийлен улга тIа яьхай:

РАЙОНАШ:

ГУДЕРМЕССКИ,

СУНЖЕНСКИ.

Дика болх баьрг лаьрхIай **Грозненскии Наурскии районаш.**

БОАХАМАШ:

Грозненски района **«№ 1 шурий»** совхоз;

Наурски района **Ленина цIерагIа** колхоз;

Сунженски района **XX партсъезда цIерагIа** колхоз;

Урус-Мартановски района **«Гехинский»** совхоз;

Шелковской района **«Красный пахарь»** яха колхоз;

Шалински района **«Автуринский»** яха совхоз;

Гудермесски района **«Терек»** яха совхоз;

ПРОМЫШЛЕННИ ПРЕДПРИЯТЕШ:

«Сунжанефть» НГДУ,

Ермоловски леспромхоз.

Ювцаш я СССР Конституце проект

ВАЙ ВАХАРА КЕРТТЕРА ЗАКОН

ЛОАРХIАМ БУ КХЕТАМА БАЛХА

Укх шера май бетта тха районе вIашагIъеллар Конституце проекта хьакъехьа бахача наха хетар, цар предложенеш гулъергйола комисси. СССР кердача Конституце проект кенатеха арайоаллашехьа комиссе членаша къахьегамхой коллективашка чакхъяьхар митингаш, собранеш. Къаьстта дика чакхъяьлар уж «Электроинструмент» заводе, № 432 йолча ПМК, трикотажни фабрике, «40 лет Октября», «Экажевский» совхозашка, совхоз-техникуме.

Конституце проектахи КПСС ЦК майски Пленуме Л. И. Брежнева яьча докладахи лаьца дийцар оаха КПСС райкома пленуме, цу хьакъехьа собранеш хилар юкхъьанцарча 48 партийни организацешка. Иштта, хилар ВЛКСМ Назрановски райкома пленум а. Цу пленуме чIоагIйир бахача наха юкъе болх бергбола комсомола райкома комисси. Июнеи июль бетта хьалхарча деношкеи цу комиссе района бахача наьха цIеношка хьехархойи интеллигенцеи низаца дIайихьай 200 гаргга лекторий, 500 беседа яьй, йийшай 140 лекции доклади. Царга ладийгIар 14 эзар саго.

Город Назране чакхъяьннай Конституце проекта хетаяь керда хержача районни Совета депутатий, городской Совета, хIаьта хIара юрта къахьегамхой депутатий Совета сессеш. ХIанз еш я болхлой собранеш, граждании сходаш.

Районе дика чакхдоалаш да СССР кердача Конституце проекти КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленуме Л. И. Брежнева яь доклади Iомаяр. Дика лел из гIулакх 3500 болхло чу а озаш вIашагIъехкача 50 группашка. Къаьстта белгалъяха лов сона «Экажевский» совхоза цхьоалагIча отделенера совхоза керттера агроном Ш. Парчоев керте латтеи шоллагIча отделенера Б. Арчакова кулгалдуи группаш.

Ала хIама доацаш дика чакхъяьхар группай занятеш совхоз-техникума директора М. М. Цокиевеи партбюро секретара Б. Умаровеи кулгалдаьча а Яндаререча отделене директора заместитель Б. Бекботови шурий-товарни ферма зоотехник М. Консыгини керте лаьттача а группашв.

КПСС райкома бюро чIоагIъяьча графикал района промышленни предприятешка, совхозашка, бахача наха хьалхашка къамаьлаш дир КПСС райкома секретараша, отделий заведующеша, лектораша докладчикаша, райисполкома болхлоша. Шозза района группашта новкъостала баьхка хинаб КПСС обкома пропагандисташ. Цар хьалха даьхар СССР кердача Конституце проекти КПСС ЦК майски Пленуме Л. И. Брежнева яь доклади Iомаелга миштта чакхдаккха деза.

Уж документаш къахьегамхоша дика кхетадаьлга гучадаьлар «40 лет Октября» яхача совхозерча нахага цар цу хьакъехьа хаттараш а деш даьча тохкамаша. ТIой-Юрта бахача нахах 92 процент наха нийса жоп делар документий хьакъехьа долча хаттарашта. Из цар вIаштIехьдаьлар группашка дешарах, митингашка, собранешка дувцаш кхетадарах, агитатораша, пропагандисташа дувцачунга ладувгIарах.

ХIанз районе даим болх беш 4 агитпункт мара яц. Царех я ОльгатIара, СурхотIара, Долакъ-Юртара, Назрановски культура шIагIара агитпункташ. Цхьан юкъа, школашкара ремонт чакхъяллалца дIахьайлай цар чу хиннараш. Керда агитпункташ хьаелла хIанзарчоа торо яц. Дале а оаха тесса битац бахача наха юкъе беш бола кхетама болх. Боккха пайда эц гойтара агитацех. «Знание» яхача общества лектораша июль бетта къахьегамхошта хьалхашка 300 лекци йийшай, беседаш яьй, хIанз из болх дIахьош ва районера 150 политинформатор, 575 агитатор, хIаьта Конституце проекта хьакъехьа хьалтеха да, дешархой низаца яздаь, хоза кийчдаь 70 совгIа лозунг.

Совхозий партийни организацешта тIадиллад парте райкомо шоай юрта бахача наха юкъе СССР кердача Конституце хьакъехьа дувцар. Цу гIулакха геттара дика оарцагIъяьннай нов. Б. Умаров парткома секретарь вола совхоз-техникумен, нов. Д. Путилин парткома секретарь вола «Назрановскийн», нов. Х. Арчаков парткома секретарь вола «40 лет Октября» яхачеи совхозий парторганизацеш.

А. ТУТАЕВ,
КПСС Назрановски райкома секретарь.

«ТIехьабусараш боцаш бе болх» яхача ростовчаний инициативгIа хьинар айденна къахьегаш ба Назрановски автотранспортни предприяте водителаш. Цудухьа дика къахьегама толамаш доахаш ба уж укх юбилейни шера. Халкъа боахама мовхьаш дIа-юха кхахьара ялх бетта план 107,2 процент кхоачаш а еш, планал совгIа дIа-хьа дихьад 18100 тонн мухьаш. Пассажираш дIа-хьа кхувлара паччахьалкхен план а 116,2 процент кхоачашъяьй предприяте коллективо. ПланагIа лаьрхIачул совгIа дIа-юха бигаб 360 эзар гаргга саг пассажираш. Заданел совгIа паччахьалкхенна баь пайда 35 эзар гаргга сом да.

Уж къахьегама толамаш доахача къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба Машхоев Йоакъап, Томов Саварбик, Оздоев Жабраил, Бакаев Дауд, Могушков Башир, кхы дуккха бараш а.

СУРТА ТIА: (аьттехьара аьрдехьа) предприяте партийни организаце секретарь Я. Гиреева задани луш я Iуйрийна балха арабоалача водителашта Б. Могушковна, Д. Бакаевна, С. Томовна, Я. Машхоевна.

И. ПЛИЕВА сурти тексти.

Цхьан даггара

Дукха ха йоаццаш «Алханчуртский» яхача дулха лаьрхIа хьайбаш кхоабача совхозе партийни собрани хилар. Ачалкхешкара, Кердача Редантера дIаьха ди чакхдаллалца къахьегама вахте лаьтта берригаа коммунисташ вIашагIкхийтар совхоза усадьбе сайрийна 8 сахьати 30 минути йоаллаш. Цига дийцар «СССР Керттерча Закона проекти партийни организаце декхараш» яха дош.

Дувца оттадаьча дешах доклад йир совхоза парткома секретара Цечоев Мувсас. Еррига шоай уйла тIаяхийта докладага ладийгIар вIашагIкхийттачар.

Докладчико белгалдаьккхар: вай берригача мехкарча къахьегамхоша чIоагIа дегаш айденна къоабалъеш СССР Керттерча Закона проект тIаийца хилар, цар массане КПСС ЦК майски Пленума решенеши Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева яь доклади къоабалъеш а хьаллоацаш а хилар. Политически боккха лоархIам болча цу документаша деган айдаьча совхоза къахьегамхоша хIара денна шерагIа йоаржаю укх юбилейни шера заданеш ханал хьалха кхоачашъяра йола социалистически яхь.

Ах шера планах 440 тонн дулх дала дезача, совхозо 1-гIа июль тIакхоачаш паччахьалкхенна дIаденнад 450 тонн дулх. Дика лел совхозе ялат чудерзадара а хьайбашта доакъараш Iалашдара а балхаш.

Собране къамаьл дир Юкъерча Ачалкхерча юрта Совета председатела Халухаев Абуязита, Йоккхача Ачалкхерча юрта Совета председатела Чапанов Микаила, совхоза директора Льянов Ахьмада, цхьоалагIча отделене управляюще Цечоев Вахас, комплексни бригада бригадира Дарсигов Мувсас, совхоза инженера Кодзоев Закречо, трактористо Беков Iалихана, иштта кхычар а. Цар массане а дег тIара къоабалъеш тIаийцар СССР Керттерча Закона проекти КПСС ЦК майски Пленума решенеши.

И. БАРАХОЕВ.

БЕХКТОКХАМ АЙБАР

Миллионаш болча тха коллегаша — хьехархоша санна вай социалистически Даьхенах доккхал деш Iомайир тха школа педколлективо а СССР Конституце керда проекти майски Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева яь доклади.

Къаьстта дог гIоздаьнна тIаийцар тха школа хьехархоша СССР Конституце проекта 45-гIа образованена бокъо луш йола статья. Оаха геттара чIоагIа хьаллоац дешар вахарца, производстваца дувзаш хилар, профессиональни ориентаце система дегIаярах йола конституционни положени. Цигача тIатоха деза аьнна хет тхона: «Хьалкхувча тIехьенна коммунистически, цу юкъе къахьегама а болаш кхетам балара общественни организацей лоархIам лакхбар. Обществана болча пайдана кагирхой къахьега кийчбар».

Нийса оал, хьехархочун цхьа класс хинна ца Iеш ши класс я аьле. ШоллагIъяр из дай-ноаной класс я. Тахан а тIехь болаш ба шоай бокъонаш йовзарал совгIа декхараш диццолийташ бола дай-ноаной. Цудухьа «Бераш хьалкхедара дай-ноаной бехктокхам лакхбе» яха дешаш проекта юкъедихьача нийса хет тхона.

Т. БИСУЛТАНОВА,
Карабулакски № 1 йолча юкъерча школа хьехархо.

КЕРДАЧА ДОАЗОНАШКА ХЬЕХ

Берригача советски наха санна, Iалаьмате чIоагIа деган гIоздаьнна тIаийцар МагIалбикерча райпо болхлоша КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленума решенеш, цига Конституционни комиссе Председатела Л. И. Брежнева яь доклад, вай мехкарча берригача нахага ювцийтара кепатеха кердача Советски Конституце проект.

ХIанзарча Конституце байракха кIал Коммунистически парте хьалхленца социализм а коммунизм а хьалъеш дийца наргвоацаш доккхий толамаш даьхад вай мехкарча къахьегамхоша, хьалъяьй дегIаенача социализма общество, доккхий дика хувцамаш хиннад мехка боахам дегIабоалабеча, зIамигача а доккхийча а советски халкъий культура дегIайоалаеча, бахача наьха вахар тоадеча. Из деррига дIачIоагIдеши берригача советски наха кхы а иразегIа вахар хьакхоллара тIаерзаяьи я кердача Конституце проект. ХIара къахьегама коллектив кердача доазонашка хьех цо.

Къахьегамхоша из лоархI социалистически Даьхе чIоагIъяра, сага вахар хозлара Коммунистически парте а вай паччахьалкхено а ца хаддаш йоакхо еш хилара дола керда тешал санна. Цу йоакхочна жоп луш, Сийлахь-боккхача Октября 60 шу дуза цIей кердача къахьегама толамашца дезадара социалистически яхье а баьна хьинаре къахьегаш болча МагIалбикерча кооператораша дика толамаш доах иттлагIча пятилетка шоллагIча шера.

Райпо болхлоша толамца кхоачашдаьд ах шера декхараш дерригача технико-экономически хьоккхамех. Ах шера планал совгIа юртаоча къахьегамхошка дехкад 168 эзар сома тайп-тайпара товараш. 107 процент кхоачашъяьй продукташ а кхийола хIамаш а кийчъяра план.

Доккхий хувцамаш хиннад районерча кооператорий вахаре а. Белгала чIоагIъеннай райпо материально-технически база, лакхъеннай хIамаш йохкара культура. Укх тIехьарча шерашка юрташка хьалъяьй ворхI хIанзара тика, райпо керда база. Хьал а хинна дIаэттаб юкъера а лакхера а дешар дийша бола торговле болхлой. Гуш да цох даьнна беркат. 1966-ча шера денз хьа дукха хIама ца эшаш кхоззза совъяьннай райпо товарооборот.

Из деррига белгалдаьккхар дукха ха йоацаш МагIалбикерча райпо хиннача партийни собране «КПСС майски (1977 ш.) Пленума итогехи, Советски Конституце проектахи, цу Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара, Конституционни комиссе Председатела нов. Л. И. Брежнева яьча докладага хьежжа райпорча коммунисташта хьалхашка оттача декхарехи» доклад яьча райпо партбюро члена, райпо правлене председатела У. И. Алероева, собране къамаьлаш даьча райпо партбюро секретара, заготконтора директора С. А. Мамилова, пенсионера И. Я. Энгиноева, райпо председатела торговле даькъерча заместитела Ж. М. Яндиева, Долакоарча тика заведующе Б. У. Парагульгова, автотика продавецашофера Б. Ж. Ахриева, автоколонна механика М.-С. У. Хамчиева.

— Сага бокъоний хьакъехьа капитализма идеологаша дувца фаьлгаш харцдолга къаьгга хьагойташ я Конституце проекта тIа белгалъяьха а социалистически вахаро Iалашъеш а йола советски сага бокъонаш, — аьлар С. А. Мамилова. — МалагIча капиталистически мехка я къахьегамхочун бокъо мах боацаш деша а, цамогаш хилча мах боацаш дарба дайта а!? Цхьанна а капиталистически мехка яц Хьайнала къахьегача сага шерра бокъонаш йолаши хIаьта наьха хьацарах ваха гIертачун цхьаккха бокъо йоацаши я вай Конституци. Цудухьа из нийса а эггара демократичнегIа а я.

Массанега уйла яьташ, хIанзарча Конституцех дахаш Советий мехка хинна доккхий дика хувцамаш къаьга хьагойташ дар къахьегама а тIема а ветерана, 20-ча шерашкарча комсомольца, 30-ча шерашкарча коммуниста Энгиноев Йотаса дийцар.

— Сона тахан санна дагайоагIа хIанзара Конституци тIаийца ха, — дувц цо. — Цу хана юрташка коллективизаци чакхъяьнналe а эсала дар наьха боахамаш, уж чубаьха цIенош, Типовой цхьаккха тика яцар юрта. ЛертIа торговле болх ховш нах бацар. ДIахьажал хIанз! ГIалаш санна да вай юрташка бахача наьха цIенош. Вахара, мел эшар да хIара цIагIа. Нагахьа дезал бац телевизор, радиоприемник, холодильник йоацаш. Школа, культура ЦIа, библиотека, тикаш, вахаре эша кхыйола гIишлош я хIара юрта. Цу хана нагахьа саг вацар гIалгIашхеи нохчашхеи юкъера а лакхера а дешар дийша. ХIанз дешари йоазуви ца ховш нагахьа мара саг вац вай къамах. БIаьш, эзараш хьехархой, лораш, инженераш, агрономаш ба вайнаьха. ХIара юрта я къаман интеллигенци. Социалистически вахаро денна беркат да цо. Вай иразера тахане бахьан долаш халкъа толашагIа болча къонгаша шоай вахар дIаденнад. Из цIаккха диццала мегаргдац.

Вай социалистически Даймохк кхы а чIоагIбара, къахьегача сага вахар хозлара лаьрхIа я керда Конституци. Цудухьа дег тIара къоабалъю из берригача советски наха.

Вай вахара керттерча закона тIа дIачIоагIду хIара зIамига саг юкъера дешар дийша хила везилга. Вайнах бахача юрташка дукха кагий нах, къаьстта мехкарий бус юкъера дешар ца дешаш. Из ца хилийтара бакъахьа хургдар аьнна хет сона цу даькъера кердача Конституце тIа даьй-ноаной, школа, предприятей а боахамий а кулгалхой бехктокхам белгалбаьккхача.

Кердача Конституце а дIачIоагIде лерхI маIача наьхеи кхалнаьхеи цхьатарра бокъонаш хилар. Цхьабакъда уж бокъонаш телхаеш, дукха истий кхувлаш моттигаш нийслу вайнаха юкъе тахан тIехьа а. Ши саг йоалаяьча сага советски законах бехк бу. Из нийса а да. Цхьабакъда шоллагIа сесаг хила маьре йода кхалсаг кIал сесаг а бераш а долга ховшше а, дезал бохабеш, цар ираз доадеш йода. ХIаьта таханарча законах цунна цхьаккха а бехк бац. Цудухьа цу тайпара советски граждданий бокъонаш телхаеш моттигаш ца хилийтарал нийса хургдар. сона хетачох, кердача Конституце тIа белгалдаьккхача: «ДегIаенача социалистически общества лаи тIехьадиса гIулакхаш леладераш (маIа нах а кхелнах а цхьатарра), уж законага хьежжа бехктокхаме а оз».

Советий мехка чIоагIа йоакхо ю берен наьнеи. Из вайна массанена а гуш да. Городашка а юрташка а дукха дезалаш ба 7—8—10, кхы совгIа а бераш долаш. Эггара хьалхара кхетам берашта луф нана я. ХIанзара дийша лакха кхетам бола нана хIаьта а. Цудухьа ворхI, итт, кхы дукхагIа а бераш кхедеш йола нана общественна пайданерча балха лоархIаши, цунна алапи хоададеши статья хилча бакъахьа хургдар аьнна хет сона кердача Керттерча Закона тIа.

Кердача Конституце проект, КПСС ЦК майски Пленума решенеш дег тIара къоабалъеш чакхъяьлар партийни собрани. Кооператораша лаьрхIад кердача къахьегама толамашца Октябра 60 шу дуза цIей белгалдаккха. Ше къаьсттача сацам тIа белгалъяьхай хIара юрта кооператорашта юкъе Конституце проект Iомаергйола группаш.

А. БАСИЕВ.

ЛЕРХIАЧУНГАХЬА БАЬККХА ГIА

Октябра 60 шу дизара сийна Шалински района дояркашта юкъе яьржача социалистически яхье а эттa, хьинаре къахьегаш я Ленина цIерагIча колхоза шурий-товарни ферме болх беш йола Ибрагимова Хьава.

КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленума решенешеи хIанз вай мехка шерра Iомаеча СССР кердача Конституце проектои дог гIоздаьккха къахьегача наха доахача толамашта юкъе ший дакъа дуллаш я из.

Укх шера хьалхарча ялх бетта колхоза хьайбаш леладераш декхарийла бар паччахьалкхенга 2600 центнер шурeи 250 центнер дулхи дохка, хIаьта ехкар 3283 центнер шура, 362 центнер дулх.

ХIаначул барайтта шу хьалха Хьавайна вIалла дага а дацар ше доярка хургья аьнна, районе цIи хеза доярка хургья яхар хIаьта а. 1959 шера ший наьнага цо аьлар:

— Мама, вай колхоза ферме дояркала балха яхача фу дартеш со? Ший йоIах лор хилийта дага хиннаяр нана. Раьза еце а духьала яланзар Хьавайна.

— Хьайна ховргда хьона, хьо ма-йий болх бе безар, — аьлар цо.

ШоллагIча дийнахьа ферме балха ена йоI безаме тIаийцар коллективо. Иштта укхаза керда ноакъостий корабаро тешайир из балхах лоархIаерг хиларах.

21 етт тIачIоагIбир цунна. Цу тайпара йоккха группа леладе атта дацар. ХIаьта цун юхе бар боккхагIа бола дояркаш. Царех хIараяр ший балха опыт хьехаш яр керда енача. Цар йоIа дувцар доаханна гIулакх миштта де деза, уж миштта детта деза.

Ха дIа ме йода балхага яьлар Хьава, цун ший опыт а говзал а лакхъелар. Тийшар болх дика хиларах, цун цIи яха йолаелар дикагIа болча дояркай цIерашта юкъе.

Массехк шу даьлча Ибрагимова Хьава социалистически яхье котъяьлар районе а цIи хезача Къахьегама Цеча Байракха ордена кавалер йолча дояркал Айдамирова Мингел.

Къаьстта боккхача лоархIаме хилар Хьавайна иттлагIча пятилетка шоллагIа дола ер юбилейни шу. ПланагIа хIара Iаттагара 2400 килограмм шура яккха езача цо дош делар 2500 килограммага из дIаккхоачае. Денна дош кхоачашдеш я доярка. Ший групперча доахангара ах шера цо яьккхай 3295 центнер, из да хIара Iаттагара юкъера лаьрхIача 1283 килограмм шура яьккхалта.

ШоллагIча ах шера хьожжамаш кхы лох ца деш хьайоагIа доярка. Дийнахьа Iаттагара цо йоаккха шура 9—10 килограммага дIаккхоач.

Октябра 60 шу дизара совгIат а кийчдеш цо лаьрхIад шура яккхара шера йола задани 7 ноябрь тIаккхоачаш кхоачашъе.

З. ХИЗРИЕВ,
тха штате воаца корреспондент.

ХУВЦАМАША ДОГ ГIОЗДОАХ

Дукха хIамаш дагаух СССР Конституце проект ешаш, дагаух кховзткъа шера советски халкъо хьабена сийлахь-боккха никъ, ший овлан тIара хувцаденна советски сага вахар, цун кхетам. Кховзткъа шу историеца лаьрхIача йоккха юкъ яц, бакъда вай мехка хинна хувцамаш лаьрхIача, дегIаена экономика, культура лаьрхIача бIаьшераш чулоацаргдар цу хано.

Ховш ма-хиллара, цхьацца цIей хул хIара сага вахарца. Бакъда ерригача Советски Союзе мел дахача къамий юкъара цIей хинна дIаэттар Октябра толам. Шолха, кхолха цIей хилар цунах паччахьа Россен йистошка даьхача, цхьаккха бокъо а аьттув а боацаш хиннача кагийча къамашта. Октябро йизза бокъо йола социалистически обществa членаш даь дIаоттадир уж къамаш, кердача, кортамукъача вахара ткъамаш делар царна. Из бакъ а ду чIоагI а ду кердача Конституце проекто. ДIадахача шерашка тIаийца хиннача Конституцеша а санна кердача Конституце чIоагIду хIара советски гражданин, моллагIча къамах из хиларах, болх бе, деша, салаIа бокъо йолаш хилар. Октябра толамо советски сага еннача бокъонех керттера бокъонаш уж хилар вай мехка кхетадаь ца Iеш, цун доазонел дуккха арахьа кхетадеш да Советски Iаьдала хьалхарча деношка денз.

Сийлахь-боккха никъ хьабенаб вай социалистически обществa кердача Конституце проектага кхоачаш. Гуш да, цу Конституце проекта тIа хIара сага бокъонаши декхараши белгалдаьха ца Iеш, советски общества даьха толамаши общество дIахо а дегIаяра наькъаши белгалдаьха хилар. КПСС Центральни Комитета майски (1977 ш.) Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева ма-аллара, кердача Конституце проекто хьалха тIаийца хиннача Советски Конституцега къахьегама сага енна хинна бокъонаш бакъъяь ца Iеш, уж кхы дIахо а шеръю. Из да парте, цун Центральни Комитето хадданза сага йоакхо еш хилар, цун материальни хьал-ди тоадара, культура айяра цхьаккха кходеш ца хилар.

1918-ча шера тIаийца хиннача РСФСР Конституце чIоагIдир Октябрьски революци котъяьнна хилар, истореца эггара хьалха паччахьалкхенна доал деш бараш болхлойи къахьегама ахархойи хилар. Социалистически общество хьахиннача цу хьалхарча хана керттера лархIа дезаш да Коммунистически парти Советски паччахьалкхен хьалхарча деношка денз саг воацавелгеи воацавара классаши дIаяха йолаялар.

Ховш да, вай мехка социалистически общество денгара денга дегIайоагIаш хьаенилга. Цунга хьежжа хувцалуш хьаденад вай Керттера Закон — Советски Конституци а. Шоай лоIамах советски республикаш вIашагIкхетарах хьа а хинна дIаэттар сийлахь-йоккха паччахьалкхе — Советски Социалистически Республикай Союз. Цу Союзе цхьа барт бола дезал а хинна вIашагIкхийттача дуккхача къамий социальни хьашташ а хьалхашка латта декхараш а цаIаш дар. Из чIоагIдир 1924-ча шера вай мехка тIаийца хиннача Советски Конституце.

Социалистически общество чIоагIъелга хIара советски сага керттера декхар хинна дIаоттара тарра Коммунистически парте массаза йоакхо йора советски демократи шеръяра гIулакха. Цудухьа 1936-ча шера вай мехка тIаийцача Конституце чIоагIдир хIара советски саг Советашка ше хержа хила а хоржамаш де а бокъо йолаш хилар, нах боацабеш йола классаш хоадам боллаш дIа а яьха вай мехка социалистически общество хьахинна хилар.

Керда Конституци тIаэцаро кхы а лакхехьарча лагIа тIа боаккхаргба вай общества берригa политически лоаттам. «...Проекто чулоацаш долча кердачун лостам, — белгалдаьккхар новкъоста Л. И. Брежнева КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленуме ше яьча доклада тIа, — социалистически демократи шеръелга а кIоаргъалга а да». Из бакъхилар къаьгга хьахьокхаш я кердача Конституце проект. Ховш ма-хиллара, къахьегама адамаша шоаш хьалъю паччахьалкхен Iаьдала органаш, цар викалаш хилара тарра Советашка хержача депутаташа дIаккхухь Iаьдала законаш уттаделга а кхоачашделга а.

Советски Iаьдала шерашка хьалха тIехьадиса цхьаккха бокъо йоацаш хиннача къамий вахарца хинна хувцамаш лаьрхIа ца валлал доккхий да. Къаьстта вайна белгал да Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой вахарца хинна хувцамаш. ДегIаена промышленность, массе оагIорахьа тоабаь механизированни юрта боахам, лакхара Iилма, культура йола республика хинна дIаэттай Нохч-ГIалгIайче вай хана. ЦIаккха ца хиннача тайпара тоаденнад сага материальни хьал-ди. Республике хьахиннай керда городаш, юрташ. Къахьегамах цIей хинна болх беш ба республикера итташ, бIаьш, эзараш дукхача къамех бола къахьегамхой. Советски Iаьдала шерашка хьа а хиннад чIоагI а деннад къамашта юкъера ленински интернациональни доттагIал. Кердача Конституце проекта тIа хоадам боллаш белгалдоаккхаш да, къамашта юкъера доттагIал кхы дIахо а чIоагIделга хIара гражданина декхар хилар. Проекта 64 статьяс йоах: «СССР хIара гражданина декхар кхыча къамех болча наьха сий дар». Къамашта юкъера доттагIал — боарам боаццаш доккха адамий ираз да.

Поэта Муталиев Хьаж-Бийкара дешаца аьлча кердача Конституце проектах ала мегаргда:

Укхаза хIара дош да, —
Керда шахьараш.
Толамех бек укхаз
ХIара мугI.
Коммунизман новкъа
Адам кхувлаш,
Массаз санна
Парти дIахо ух.

Дерригача советски адамашта ювцаре яьккха я тахан вай керттерча Закона — кердача Конституце проект.

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ,
писатель.

ДИЪЛАГIА ЛАГIА

Са ханарча наьха тIехьений вахаре хIанз дерригача халкъо ювца проект йола керда Советски Конституци аргIанга диллача йиълагIа я. Мохк дегIабара исторически диъ лагIа — са биографе этапаш.

Эггара хьалхара вай Конституци тIаийцар 1918 шера. Са вахаре доккха хувцамаш хиларца бувзам болаш я из ха. Из ха тIаккхачале со деша вагIар гимназе, бакъда, болабеннача граждански тIемо занятешта тIера ваьккхар со. 1918 шера сай кхойтта шу мара деце а балха ваха вийзар са.

Со вар продболхло. Дона тIа 1922 шерага кхаччалца террор лелаяьча бандашта тIакхуваш лийлар со, хIаьта бандаш тхона тIаккхувра. Деррига хила деззача тайпара дар. Тайп-тайпарча довнашта юкъе нийсвала вийзар са. Цу хана дукха уйла яцар оаха цу гIулакха, иштта дале а кхетадеш да геттара къона болча вай мехка баха керттера бокъо яккха тхо гIийрталга.

Са биографе дола гуччахьара бакъдар да къахьега бокъо хилара гаранти. Сона дика дагадоагIа ткъоалагIча шерашка Москверча Малая Бронная яхача моттиге бе болх боацача нахаца къахьегама бирже со очердах лаьтта. Болх лаха аьттув боалар са: со хьежавора грузчикал, аьржача балха тIа, каменщикал, кхыметтале домоуправлене делопроизводитель яха болх телар... Шераш дIаухар. ТкъоалагIа шераш чакхдоаллаш чIоагIа хоза хеташ дешар аз газеташ тIара бе болх боаца нах ца хиларах, къахьегама биржаш кхы хьаелларгйоацаш дIакъовларах.

Цкъа сона кара дера американски публициста Уилтон Роберта яздаь «Агония России» яха книжка. ДагадоагIа сона, из арадаьннадар 1919 шера.

Автора духхьала тIаеттар: экономически гIулакхех лаьца дIаяздаьд лостам болаши вахаро дIадеххача бесеи — классаш йоаца коммунистически общество хьалъяр.

Михаил ШОЛОХОВ,
Паччахьалкхен а Ленински а премей лауреат, Нобелевски преме лауреат,
Социалистически Къахьегама Турпал, КПСС ЦК член, СССР Лакхехьарча Совета депутат.

дувцаш, цо яздора советски режима вахар дIахо даха йиш йолаш дац, хIаьта политически гIулакхага диллача — из кегар ба. Уж дешаш юха дагадаьхкар сона СССР кердача Конституце проект ешача хана. Американски шейха хийттар харцдир историе. Кхыметтале йоазонхочун сихача уйлаша а цIаьхха хьа ца лоаца карагIдаьннараш да кердача Конституце проекта тIа чIоагIдераш. ХIаьта гIулакх цунца чакхдаьнна Iеш мичад. Перспективаца да гIулакх. Конституце тIа из висар кховзткъеи итт шу дола нана цо дIаьккха, из йийра цхьаккхе стратегически лоархIам боацача тха станце бомбаш чукхувсача хана. Са цIа, библиотека йоагайир минашца. Соах бьалар са дукха доттагIий. Из сага шийн бала, гIайгIа хинна Iац — цу балех зенех, зуламех хьахул тIемаша наха Iазап тIаоттадарца вIашагIтоха дерригача халкъа хинна зе-зулам.

Укхаза юха а кердадаккха безам боагIа са Конституце проект сона сайна йоагIаш хилар. Цхьан дешаца аьлча, дунен мехкаша леладеча гIулакхашта юкъера тIом дIабаккхара, халкъий кхерамзле чIоагIъяра, тайп-тайпара социальни строй йолча паччахьалкхенашта юкъера цхьана къахьегар дегIаахара тIаерзаяь ленински политика принципаш конституционно чIоагIъяр, из юкъарчал доацаш сона доагIаш да, саг а литератор а со хиларах тарра. Бакъдар аьлча тайп-тайпарча мехкий йоазонхой уйлаш шошоай хургья, дале а тхо вIашкаувзаш цхьа хIама да: адамленна, дунен машара пайдане хила гIертилга.

Теркам бел оаш: Конституце проекта тIа паччахьалкхено наьха еча йоакхон хьалхарча моттигех цаI дIаеннай социальни дегIадахкараи культуранеи. Цудухьа йоазонхочун лоархIам, къахьегама бехктокхам тIа-тIа дегIаух.

Советски мехка таханара ди — иразе ди. Цхьабакъда, «иразе вахар» яхар вай кхетадац «атта вахар» яхар санна. Дукха да кхы а де дезараш. Дукха халонаш я тIехьашкаяха езаш. Боккъонцахьа из санна хIама кхоллара вахар хьадарах доккха дакъа а лоацаш къовсам лоаттабеш, бала ловш, леш хьабаьхкаб са книжкаш тIара турпалаш. Чоалхане я цар кхелаш. Бакъда, сона во хет, бакъдолчоа зе а деш, хоза дувца гIерта йоазонхо.

[АПН].

Са ханарча наьха тIехьений вахаре хIанз дерригача халкъо ювца проект йола керда Советски Конституци аргIанга диллача йиълагIа я.

ЮБИЛЕЙНИ ЯХЬ ШЕРАГӀА ЙОАРЖАЕ

ОБЛСОВПРОФА III ПЛЕНУМЕРА

Укх деношка В. И. Ленина цӀерагӀча культура Двореце облсовпрофа III пленум хилар. Цига дийцар «Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара даха мадоаттӀара накъадахара тӀайица социалистически декхараш кхоачащдарах» дола дош. Цу хьакъехьа доклад яьча облсовпрофа секретара М. Э. Баймурадова белгалдаьккхар вай мехка хӀана СССР кердача Конституце проект ювцаро Октябра 60 шу дизара сийна тӀайица социалистически декхараш КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра лоаттабу къовсам кхы а лакхагӀча боарам тӀа боаккхаш айбаь хилар.

Промышленноста къахьегамхоша ах шера план ханал хьалха кхоачашъяьй, лийрхӀачул тӀех 11,5 миллион сома маьха продукци а луш.

Хьалха латтачарна юкъе я республике юбилейни яхь дӀайолаяь йола «Грознефть» объединени, «Красный молот» завода, хӀаьта иштта Грозненски химзавод, Н. Анисимова цӀерагӀа мехкдаьтта чакхдоаха, Гудермесски медицински оборудоване заводаш, Нохч-ГӀалгӀай гӀишлон управлене СМУ-7, СМУ-1, «Консервплодоовощ» объединени.

Республике шерра хьаллаьцаб «ТӀехьбусараш боацаш бе болх» яха ростовчаний болам. ХӀанз из гӀулакх хьаллаьца болх беш я 45 предприяти, 158 цехи участоки. Ийс эзар болхлочо къовсам лоаттабу Октябра 60 шу дизара шин шера заданеш кхоачашъе накъабахара, хӀаьта 76 эзарне къахьег «ХӀара балха денна — дикала Знак» яхача девизагӀа.

Шоай берригача хьокхамех йолча заданеех лоархӀабаьб республика хьайбаш леладераш а. Шерра къовсам баьржаб республика кхашка дика хьахинна юбилейни хьувкъам ханнахьа чуийца баккхара.

Бакъда, уж хьокхамаш дикка лакхагӀа хургдар, нагахьа санна социалистически яхь вӀаштӀехьйоаккхача кхоачамбоацараши дийза лисараши децаре. Алхха республика промышленность хьайиц-ча а ихье дакъа лоацаш воаца 12 эзар сат гучаяьннав е берригнех 10 процент бараш. «Терек» объединене, «Трансмаш», Грозненски газ чакхйоахача заводий, кхыча предприятей цхьабола болхлой социалистически декхараш тӀайилеш бац, хӀаьта моттигаш нийслу дукхьала даьд алара декхараш тӀайдеш а уж кхоачашделга организационно - технически мероприятешца чӀоагӀ ца деш а. Цу тайпара а кхыдола а кхоачамбоацараш хилар бахьан долаш ах шера заданеш кхоачаш ца еш йисай цементни завод, кога гӀирс бу фабрика. Иштта, шоай заданеш кхоачаш ца еш йисай 11 процент цехаши 20 процент бригадаши, хьайбай продукци йохкара даькъе 23 колхози 13 совхози.

Республика промышленноста болхлоша Октябра сийча продукцена реализаци яра план 27 декабре кхоачашъе, планал совгӀа 18 миллион сома маьха продукци кийчъе, 64 тайпа изделена паччахьалкхен Знак ялийта лаьрхӀад.

КПСС XXV съезде белгал мадаккхара, производства эффективность лакхъелга, дукххача даькъе технически прогресс дегӀайоалаечара къахьегамхой инициатива айярах тийша да. Из кхета а деш, профсоюзни организацеша тӀа-тӀа шерагӀа боаржабу коммунистически хьисапе къахьегара тӀехьа лоаттабу болам. ХӀанз къаьст-къаьста социалистически декхараш тӀа а йийа болх беш ва 163.5 эзар сат. Социалистически яхь лелаеча дукхагӀа чӀоагӀлуш латт договораш увттаелга, хӀара шера алсамбувл къахьегама овсарле лакхъяра духьа шоай къаьсттача комплексни планегӀа къахьегараш.

Докладчика а цул тӀехьагӀа къамаьлаш даьраша а дукхаза белгалдаьхар яхьах хьабоала пайда боккхагӀа хилийтара хӀара дийнахьа балха итогаш йийза ярг ца хилар, моральни материальни стимулаш шерра балха юкъекхувла езаш хилар, яхьах хьахиннар массанена дӀадовзийтилга Ӏаланде дезаш хилар. Цу даькъе дукха ледарлонаш гучаювл, масала, «Трансмаш» заводе. Укхаза хан-ханнахьа балха итогаш йиц, лерттӀа къовсам лоаттабац материалашта, аьшка, энергена кхом бара, лерттӀа пайда эцац оборудованех. Иштта е йоагӀаш йола йоакхо йиц укхаза къахьегамхошта дика балха, быта хьалаш хьадара, производства культура лакхъяра. Цу дерригне йиш хилийтац производства эффективности балха дикали дикка лакхъе.

Цу тайпара кхоачамбоацараш дукххача шоай гӀишлон предприятешка а довлаш хилара мукъарал дир Нохч-ГӀалгӀай гӀишлон управлене постройкома председатела заместитель Л. В. Луганскаяс. Укхаза хӀанз а ледара латт бригадни подряд шерра балха юкъейоалаелга. Цу дешашта керттера чиз тӀаухийташ я, аьлар цо, шоай профсоюзни организацеш.

Къаьстта теркам тӀабахийта дийцар пленуме «ТӀехьабусараш боацаш бе болх» яха ростовчаний почин шерра йоаржае езаш хиларах. Дош сенах латт аьлча из латт денна хӀара болхлочо шийна нормаши социалистически декхараши кхоачашдара тӀахьожам лоаттабарах, гучадьнна кхоачамбоацараш дӀадахара сихха эшар чакхдаккхарах. Цу даькъе толам боаккхилга дукххача даькъе тийша хурга производство вӀаштӀехьйоаккхачеи цун доал лечеи, коллективаш социально дегӀайоалаяра планаш увттаеча ма-хулла дукхагӀа производстве хьалхалаттараши новатораши юкъеозарах, цу даькъера цар инициативаш шерра хьаллацарах.

Юбилея сийна шерра яхь йоаржаяь къахьегаш ба Грозненски производственни швейни объединене къахьегамхой. 40 сато хӀанзле шин шера задани кхоачашъяьй, хӀаьта швея-мотористкас Катиева Марема, раскройщикаша Исаев Амсудина, Хумидов Ширване хӀанзле кхаь шера заданеш кхоачашъяьй. Цу толамех лаьца къамаьл дир укхаза объединене швея-мотористкас В. В. Копыловас. Цунна цхьана Октябра сийна лоаттаю яхь кхы а шерагӀа йоаржаяра шоай балха хӀанз пайда эцанза долча кхоачамех а дийцар цо.

— Тха къахьегамхой хьинар Ӏалаьмате чӀоагӀа айдир КПСС ЦК майски Пленума решенеша, СССР кердача Конституце проекто. Цар цӀаькха а хьагойт тхога кастта ший 60 шу дизар белгалдоаккхаргдолча Советски Ӏаьдала демократе башхалонаш, цо къахьегача сага енна паргӀатонаш, — аьлар Малгобекски бурув тохара балхий управлене бурувдеттачо М. Х. Темирханова. Духьалъувтта халонаш дукха яле а Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце сийна тӀанйица декхараш шоай коллективо ханал хьалха кхоачашдергхиларах дог тийша ва со, аьлар цо.

Пленуме къамаьл даьчар массане хьакхайкадир шоаш СССР кердача Конституце проект лег тӀара къоабалъелга, социалистически яхь тӀа-тӀа шерагӀа йоаржа а еш, Октябра 60 шу дизара юбилея керда къахьегама толамаш даьха накъагӀоргдолга. Керттера чулоацам из болаш бар укхаза тӀанйица соцам а.

Пленума балха дакъа лоацаш къамаьл деши хилар КПСС обкома шоллагӀа секретарь М. Ш. Баматгиреев.

С. МАЙСИГОВ.

Тхога язду

Дезаш дола гӀулакх

Казахстана толашагӀйолча моттиге улл Балхаш яха город. Дика дагалатт из Курчалоевску №2 йолча районни больнице фельдшералла болх беча Висалиев Махьмуда Аьхмада. Цига хьалкхийнав из.

ЦӀагӀарчарна дага а дацар цох лор хург мавий аьнна, массахана агроном хила безам болаш из хиннадаь.

Бакъда вахаро гола техар — медицински училище дешa эттар Махьмуд. Дезаделар ше каралаьца гӀулакх. Дийша ваьлча Ножай-Юртовски района Ялхой-Мохк яхача юрта фельдшерски пункте заведующелла болх бе волалу Висалиев. Ший болх безаш а бовзаш а хиларах наха сийду цун, лоархӀ.

Хьинаре дакъа лоац коммуниста Висалиева общественни вахара юкъе а. Цудухьа коммунисташа тешам а бенна шоай вожакалла хержав из.

«Дика специалист, дог цӀена саг», — оал цох новкъосташа.

З. ХИЗРИЕВ.

НАХА БАРКАЛ ЙОАХ

Наха сийдеш а лоархӀаш а саг я Эдельбиева Люба. Барайтта шу да цо медицине къахьега. ХӀана Шалински района Октябрьски юрта уллача № 2 йолча медпункте болх беш я из.

Бакъда, цкъаза дозалахарча юрташкара а унахой боагӀаш моттиг нийслу. ХӀаьта цо уж массаза а хоза дош аьле, безаме тӀаэц.

Сага гӀо эшаш нийсделча ший ха ца лоархӀаш миччa хана цун тӀакхача сиха хул Эдельбиева. Цудухьа наха езаш саг я из, цо ду гӀулакх а лоархӀ цар.

Карабулакски химически реагентий заводе дукха болхлой ба хьинар кхо ца деш къа а хьегаш, укх юбилейни шера тӀанйица социалистически декхараш толамца кхоачаши тӀехкхоачаши деш. Царех цаӀ я завода реакторни блока аппаратчик, коммунистически къахьегама ударник Афанасьева Татьяна Ивановна. Ший балха тӀа цхьаккха тайпа брак а ца нийсйолийташ хӀара сменагӀа нормаш дикка тӀехкхоачашъю цо. Цун керттердар да даим Татьяна Ивановнас технологически режим нийса лелаяр.

СУРТА ТӀА: болх беш я аппаратчик Т. Афанасьева.

И. ПЛИЕВА сурт.

ПРОПАГАНДИСТА ДУВЦ

ДЕШАР ДЕКХАРАШЦА ДУВЗАШ

ХӀара ди массаза доал гарга кхоачаш да советски Даймехка 60 шу дизара цӀей.

Из да советски наха санна деза да дунен тӀа мел болча цӀена уйла йолча наха, дунен тӀа эггара хьалхара къахьегача наьха паччахьалкхен цӀей из хиларах тарра.

Цудухьа кхетадеш да Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизарга шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегарца советски халкъ накъадоагӀилга. Ер карара шу иштта вайна белгала да Ӏалаьмате боккхача лоархӀаме документ — СССР керда Конституци тӀаэца шу хиларца.

Со пропагандист волча марксизма-ленинизма лардий школе оаха Ӏомаеш я «Социализми къахьегами» яха курс. Цига Ӏомаю материалаш КПСС XXV съезда решенешца ювза гӀерт со. Са группе ва 23 саг. ДукхагӀча даькъе уж ба дукххача хана денз болх беш хьабоагӀа лакхара говзал йола нах, коммунисташ, массане чакхъяьхай юкъера заведенеш. ХӀаране ше-ший план а оттаеш, Ӏомаде деза В. И. Ленина балхаш белгал а доахаш вӀаштӀехьдаьккхар оаха дешар. Масала, «Социализми къахьегами» яха тема яшхара ца дайзача далац «Пролетариата диктатура ханара экономикен политикен», «Боахама цхьан планах» «Мишта вӀаштӀехьъяккха еза яхь», «Сийлахь-боккха болам», кхыдараш санна дола В. И. Ленина балхаш. Цул совгӀа творчески плана юкъе доаладир КПСС XXV съездеи партеи правительстваи соцамаш Ӏомаделга.

ХӀанз са дувца безам ба пропагандиста балхах лаьца. Ховшма-хиллара, тха балха дикал занятеш чакхъяхара методикага хьежжа мара хила йиш яц. Хьехара методиках геттара дика аьннад М. И. Калинина ВКП(б) ЦК Лакхерча партийни школе деша багӀараштеи хьехархоштеи хьалхашка 1945 шера 31 августа ше къамаьл деш: «Со а хиннав хьехархо... Подпольни марксизма кружока хьехархо. Цхьайолча хана цхьа хӀама хьо дувца эттача Ӏа Ӏайха зув дувцачох нах дика ца кхетилга. ТӀаккха аз юкъе йоалайир кхы тайпара метод. 15 минута теори а йийша цул тӀехьагӀа хӀара гӀулакх къаьсткъаьста доашхаш дагара дувцар оаха. Иштта болх баро дикагӀа кхетийтар ладувгӀараш со ала гӀертачох».

Сай балха юкъе аз а кхувл дикагӀа болча пропагандистий балха опытах пайда а эцаш, иньха кхетам совбаккхарал совгӀа цар цунах пайда эцаргбола кердадар. ХӀара заняте дувца дош дикагӀа дашхара, цхьаккхе а хӀама ца деш ца вагӀийтара, тема йизза йовзийтара, хӀаранега шийна хетар цунах дувцийтара йоакхо ю аз. ХӀанз сона гучадаьннаб уж дешаш вахаре кхоачащдара эггара дикагӀйола форма дискусси йолга. Дискусси йолча хана кружоке дакъалоацарий торо хул шийна хетар дувца, ца ховр кхычунгара хьаӀомаде. теоретически Ӏомадаьр производства коллектива балхаца дувза, кхоачамбоацараш гучадаха, ший предложенеш яла. Доккха новкъостал ду занятешта гойтара пособеша.

Аз сай пропагандиста балха тӀа пайда эц «Социализми къахьегами» яхача темана лаьрххӀа арахийцача пособех. ХӀара тема Ӏомаеча хана ладувгӀарашта аз йовзийт сайна бакъахьа хета таблицаш. Цу таблицаша дукхагӀа уйла яйт ладувгӀарашка.

Занятешка ухарашта дика пайда луш гӀулакх да книжкаца цар шоаш болх бар. Масала, дӀадахача шера хӀаране шоаш конспекташ а еш оаха Ӏомадир В. И. Ленина балхаш: «Паччахьалкхенах лаьца», «Сийлахь-боккха болам», «Пролетариата диктатура ханара экономикен политикен», «Кооперацех лаьца».

КӀезига лоархӀам болаш гӀулак дац теоретически материал практикаца чӀоагӀъяр. Цу гӀулакха нов. Н. А. Цындрина задани елар Старогрозненски УБР керда техникеи технологии юкъе йоалаярах баьннача пайдана анализ е аьнна. Дика кхоачашдир цо шийна тӀадилла декхар. Техникеи технологии юкъейоалаярах къахьегама овсарле мел дегӀаенай гойта шин таблица оттайир цо. Цул совгӀа из болх беча хана цо елар шера 4800 сом экономически пайда луш йола рационализаторски предложени.

Тха кружоке дешаро белгалбаккхал пайда лу. Шоаш укхаза Ӏомадаьр цар дӀадувц шоашца бригаде болх бераша. Соахка кружоке дешараша шоаш чакхъяьхар 72 беседеи читкеи. Занятеш дӀахьош ладувгӀараша шоаш предложенеш телар. «Социалистически производствана рационализаци яр» яха тема Ӏомаеча хана оаха сакъердалуш дийцар производства эффективностах. Кружока члена А. Я. Ремеслова хьахьеккхар производствои къахьегами вӀаштӀехьбоаккхача автоматизаце йоккхий торонаш луш хилар. Бакъда, — йоахар цо, — вай кхы а дикагӀа йоахо е еза механизаци шерагӀа юкъейоалаяра. Укхаза дийде йиш яц бурувдеттарий кхыча предприятей дикагӀа йола опыт хьаэцар а.

Кружоке дакъа лаьцараша лаьрхӀар Малгобекски УБР балхага хьажа баха. Администраце къоабалдир из гӀулакх, дукха кердадараш дайзар тхона цига, уж балха юкъе а доаладир.

ЛадувгӀараша занятешка доккха дакъа лоацаш хиларах цхьа масал доаладе безам ба са. «Къахьегами технически прогресси» яха тема Ӏомаеча хана Н. Р. Черемухина дика анализ йир тха бурувтохара балхий управлене хьалашка тӀеххьарча итт шера яьча технически прогресса. Цо къаьстта теркам тӀабахийта дийцар УБР юкъе доаладаьча кердадарех, масала, кӀира эьнча битума раствораца скважинашта бурувтохар, кердача долотех пайда эцар, порошока хьисапера химически расчеташ юкъеозар, кхыдараш.

Дешара шера итогаш еш тешшаме ала мегаргда занятеша тхона новкъостал даьлга. Кружоке дешача слесара нов. Д. Гордиенка цхьан шера елар 14 эзар сом пайда лу 4 рационализаторски предложени. Из бахьан долаш из ваьккхар Сийлен улга тӀа. «Старогрозненски УБР дикагӀа вола рационализатор» яха цӀи тиллай. ХӀаьта тха къона коммунист Т. Залелутдинов ши шу далале бурув детташ хинначара буровой начальник веш лакх ваьа. Ший бригаде агитационни а кхетама а болх беш ва из, бригада болхлошта цо еш кӀоарга чулоацам бола лекцеш, беседаш ю. Цун лекцешка ладувгӀараш довз Советски паччахьалкхен общественни политически вахар.

Занятеш толамца чакхъяхара тхона доккха новкъостал дир Старогрозненски УБР парткомо КПСС Старопромысловски райкома политически просвещене кабинетои. Болх кхы а дикагӀа дӀабахьара цхьацца халонаш увтт тхона хьалхашка. Кхоачам болаш дац агитационно-массови балха технически хьалаш, фильмоскопаш яц, тоъаш дац хьалхле лелаерий опыт ювца литература.

Сона хетарах, дешара кердача шерага кийчлуш бакъахьа хургда пропагандистски балха опыт йолча наха дакъа а лоацаш семинараш йича. Цу семинарашка дикагӀа йола методика дӀа-юха йовзийтача. Цу семинарашка дувцараш оаха юкъекхухьаргдар тхоай группа балха.

Ф. АРСАМАКОВ,
Старогрозненски УБР марксизма-ленинизма лардий школа пропагандист.

ИттлагӀча пятилетка хьалхарча шин шера задани Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 60 шу дузача денга кхоачашъе социалистически декхараш тӀанйицад Грозненски экспериментально - механически завода дуккхача болхлоша. Царех ва ялхлагӀча разряда токарь, профсоюза цехкома член Лебедев Анатолий Сергеевич. Ше тӀанйица декхараш тӀехкхоачаш а деш хӀанзлехьа толамца кхоачашъяьй цо пятилетка хьалхарча шин шера задани. КарагӀдаьнначох кхоачамбаьӀеш воаца Анатолий Сергеевич хӀанз а хӀара сменагӀа цаӀ-ах норма кхоачашъеш ва.

СУРТА ТӀА: токарь А. Лебедев.

И. ПЛИЕВА сурт.

Болх тесса лелабу

Укх юбилейни шера доккхий социалистически декхараш тӀаийцад «Чечингсельстрой» треста чуйоагӀача Грозненски аьшкабетона конструкцей завода коллективо. Уж толамца кхоачащдара шерра социалистически яхь йоаржаяьча цехий, бригадий, смений коллективаша толамца кхоачашъяйтай завода коллективага продукци маьхала яккхара хьалхарча ах шера план. Паччахьалкхен планал совгӀа маьхала яьккхай 7 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци.

Цхьабакъда, яхье баьннараша шоай кхоачамех бизза пайда эцац. Из хьахьокхаш дола дукха масал доаладе йиш я. Товарни продукци арахецара, къахьегама овсарле лакхъяра, арахецача продукцега дӀабода мах лохбара хьалхарча ах шера задани кхоачашъяьяц завода коллективо. Цо арахецаш йола продукци паччахьалкхена зе деш арахецаш я. Лоацца аьлча укх юбилейни шера тӀаийцача социалистически декхарий цхьаккха пункт кхоачашъеш яц предприяте коллективо. Укх июль бетта а лохденна мара лакхлуш дац цо доаха къахьегама толамаш. Цу гӀулакхий бокъонца уйла а яь болх цӀенхаштта тоабара кулгалхой, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш оарцагӀа ца йоале тӀехьаюсараштa юкъеяхар кхерам болаш я аьшкабетона конструкцей завода коллектив.

Иштта предприяте болхлоша доаха къахьегама толамаш чӀоагӀа эсала хилара керттера бахьан да царна юкъе йоаржаяь социалистически яхь кхетамца вӀаштӀехь ца яккхар, цунна кулгалделга цӀенхаштта тоа ца дар. «ТӀехьабусараш боацаш бе болх», «ХӀара балха денна—дикала Знак» яха инициативаш йовзаши цар маӀан фуд ховши бац цехашкара, бригадашкара болхлой. Цу дикача гӀулакхашта болхлой тӀахьехаш дола плакаташ дац укхаза.

— Ростовчаний инициатива шоай балха юкъейоалаяра гӀулакх мишта лел шун? — хаьттар аз профсоюза завкома председателага Азизов Григорий Ивановичага.

— Из оаха хӀанз а юкъейоалаяьяц, — йоах цо шек воацашха. Вай республикерча дукхача промышленни предприятей коллективаша хьал а лаьца дӀайолаяь ростовчаний инициатива яшха а йоашхаш дӀайовзийтара цхьаккха даь хӀама дац. Болхлой тоъаш бац тха бригадашка, керттера лоархӀача аьшкабетона конструкце цехана реконструкци еш латт яхаш шоай коллектива болх эсала лелара дола бахьанаш увттаде, из бехказа яккха гӀерт Григорий Иванович. Болхлой ца тоъаш хилара шоаш бехке болга кхетадац цо. ХӀаьта цехана реконструкци еш латтилга ховшехьa ма-оттаяьйий завода коллективана укх юбилейни шера йола план. Из кхоачашъяр берригача болхлой, инженерно-технически болхлой, гӀулакхерча наьха сийлен декхар да. Цу даькъе де деза керттердар да керд-керда торонаши кхоачамаши производствана юкъе а кхувлаш, царех бизза пайда ийбар, арахеца продукци дукхагӀа, дикагӀа, дарегӀа хилийтара яхье баьннараша даьхача толамий хан-ханнахьа итогаш а еш, уж массанена дӀайовзийтар, хьалхалаттарий опыт шерра йоаржаяр, болх боарамагӀа дӀа ца бохийта кхоачамбоацараш цӀендаь дӀадахар. Цу гӀулакхаща тӀаерзае еза массане а шоай уйла, творчески хьинар.

Завода еррига коллектив хьанийцача доахаш дола толамаш чӀоагӀа эсала дале а укхаза йолаш я социалистически яхье хьалха а латташ хьокхам эцa мегаргбола башхадика бригадаш. Царех я Азиев СаӀид Гайсаевича, Дадаев Илеза кулгалду формовщикий бригадаши Зинченко Владимир Алексеевич керте латта столярий бригадеи. Шоаш кийчъю продукци дикен тӀехдикеи мара а ца хулийташ хӀара сменагӀа нормаш 130 — 150 процент кхоачашъю цар.

Иштта барий опыт шерра йоаржа а еш, нийслу кхоачамбоацараш дӀадахар, юбилейни шера плани тӀанйица социалистически декхараши толамца кхоачащданза даргдоацилга кхетаде деза завода коллективо, цун кулгалхоша.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ПЯТИЛЕТКЕ ХЬАЛХА ЛАТТ

Машина гӀанда лоаччар тегаш йоал лакхача, хоза товча дегӀара кхалсаг. ДӀатӀахьежача шовзткъа-шовзткъе пхиъ шу даьннад мара аргдац цун. Бакъда, шовзткъе пхийтта шу даьнна я из. ХӀаьта а сиха лел цун кулгаш.

Массаза а из болх беш хьаенаяц из. Укх тӀехьарча шерашка цо каралаьца гӀулакх да из. Ткъо шу гаргга ха яьккхай цо шофера болх беш. ХӀаьта кхийна йоӀ яр Алиля Яфарова «Грознефть» объединене автогужтранспортни конторе балха йоагӀаш. Из дар мехка низкъала шу—1942 шу. ХӀаьта Алиля консервни заводе балха ера. МаӀача наха де дезача балхаш тӀа нах тоъацар. Из шийна хезача, яхар Яфарова шофералла балха.

Атта дацар къонача йоӀа шийлача аьшках ховха кулгаш детта Цкъаза аьнар де тигацар машино. Къаьстта хала дар из йолаялийтара ко кхестаде. Чура а ийкхе, кхесса дӀадодар из цкъаза. Хийла кулгаш лозадора, яхаш дувц Яфаровас. Цу балха оттарах дехкейовлаш моттиг оттар. ТӀаккха фронт, тӀом, цига латта нах дага а бехе, дехкеялара уйла чуйоссарах се сайна эгӀазйодар со. Самолеташта, машинашта доагор эшар. Из ца хилча, моостагӀа эшалургвоацилга кхета а дийя, кхы а чӀоагӀагӀа къахьега дог оттар. Аз а са новкъоста а Черная Аняс а тхоай хур дора оаха маӀача нахал тӀехьа ца диса. ТӀехьа а дисацар. Массе а хана эггара хьалха гаражера арайоалар тха машина, эггара дикагӀа кийчйий хулар.

Хийла бийса араякхар оаха делхаш догӀа е лоа долаш. ТӀадувхача а дуача а хӀамай кхоачам бацар. Из долла хӀама ловра оаха, хӀана аьлча моастагӀа эшавара беррига низ, еррига ха дӀаяла кийча дар тхо.

Иштта дувц ше хьалха баьча балхах Алиля Айсаевнас.

ХӀанз ше йолча балха тӀа хьокхаме къахьег Яфаровас. ИйслагӀча пятилетка план 107 процент кхоачашйир технологически транспорта Октябрьски управлене коллективо, хӀаьта къахьегама овсарле лакхъяра задани—106 процент. Уж толамаш доахана шийгара доагӀа дакъа дизза кхоачашдир Яфарова Алиля Айсаевнас. Производстве хьалхалаттарех цаӀ йолаш чакхъяьлар из. Дика къахьег цо укх 10-ча пятилетке а. Беррига низ дӀалу цо Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара ма-йоагӀара накъаяхара а.

Шоай бераш дика кхеде а кхетаде а декхарийла да дай нанеи, аьнчад кердача Конституце проекта тӀа. Из дика кхоачащдерех цаӀ я Яфарова Алиля Айсаевна. Вай замано дӀа ма-деххара кхеьий цо ший йоӀ Рая. Из, Грозненски механизаце учета училища геттара дика дешаш йисте а яьккха, хӀанз ший нана йолча бухгалтералла болх беш я.

Рая управлене комсомольски организаце секретара заместитель я. Цо боккха кхетама болх бу комсомольцаштеи кагирхоштеи юкъе

Ю. ЮСУПОВ.

РОСТОВЧАНИЙ ХЬОКХАМАГӀА

НИКОЛАЕВСКИ ОБЛАСТЬ. Жовтненски района Шевченко цӀерагӀча совхозе ростовчаний хьокхамца вӀашагӀъехкай ялаташ чуэцара транспортни комплексаш. Касарех улла ялат аьрда даьлча кхаш чах цӀен а деш, цу сахьате дӀадоладу кердача хьувкъама уж кийчдара балхаш. Комплекса чуйоагӀа бытеи машинашта технически гӀулакхаш дуи службаш. Механизатораш эшшача боарамагӀа кийчбаро торо хулийт агрегаташка шин сменагӀа болх байта.

Дика хьувкъадаьд ялаташ. Хьалхарча мулаша хьахьоккх хӀара гектара тӀара 40 центнер мукх боалилга, хӀаьта гурахьа дӀадийна кӀа — 60 центнерал дукхагӀа.

Паччахьалкхенна совхозо лургда планал совгӀа шин эзар тонн ялат.

СУРТА ТӀА: социалистически яхье хьалхара толам баьккха, Къахьегама ЦӀеча Байракха ордена кавалера Грецев Виктор Андреевича дезала экипаж даькъала ювцаш ба пионераш. Комбайнера гӀонча волаш болх беш ва цун воӀ Сергей. Укх шера юкъера школа чакхъяьккха а ваьнна комсомольца лаьрхӀад совхозе болх бе Ӏе. «Колос» яхача шоай комбайна бункер чура 15 эзар центнер ялат дӀадахьийта — иштта да даси воӀеи ГрецевгӀар хьалхашка оттадаь декхар.

К. ДУДЧЕНКА сурт.
ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

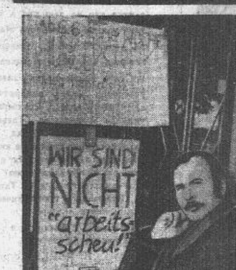

«100 кӀира бе болх боацаш» хиначул тӀехьагӀа (плаката тӀа яздаь ма-хиллара Эссенерча (ФРГ) къахьегама биржа зданена хьалхашка вагӀача укх саго лаьрхӀад моцалца шийна Ӏазап тӀаэца. 38 шу долча Франке Вальтера — пхи бер долча дас — хӀанз ши шу гаргга ха йоаккх бе болх ца корабоагӀаш. Рекламни бюро гӀулакх деш хиннача цун фуннагӀа дарах хӀама хилац. Цу духьален Ӏазапа акцеца ший а ше санна болча мехка бе болх боацаш хиларца официально дӀаязбаьча маӀен кхали 950 сагагарча воча хьала общественноста уйла тӀаяхийта торо хургхиларга дог доах цо.

ТАСС фотохроника.

ХАЛХАР ДЕШ Я «ЛИЕСМА»

Дукха деза Латве халкараши иллеши. Хетаргахьа, республике цхьаккхе а йоккха предприяти, колхоз, учреждени е дешара заведени яц ший хор е халхара коллектив йоацаш. Диъ шера цкъа царех дикагӀбараш, хьалхарча хьажарашка, конкурсашка котбаьннараш гуллу Иллей доккха цӀей чаккхдаккха. Цу башха-дикача къаман традице бӀаь шу совгӀа ха я.

Таханара Ригерча города цхьан парке хьайийлача эстраде дӀахьу Илле цӀей дукха нах хиларце цецваьккха ца Ӏеш, доакъошхой говзал лекха хиларца а дог гӀоздоаккхаш да.

Массаза цӀейх дакъа лоацаш я «Лиесма» яха полиграфистий клуба халкарий ансамбль. Коллектива художественни кулгалхочо, Латве культура заслуженни деятела Магоне Иманта АПН корреспондентага дийцар:

— ХӀанз 30 шу совгӀа ха я ансамбла. Цу юкъа халкараш дерий массехк тӀехье хувцаеннай. Ала деза, оаха белгалдаххал творчески толамаш даьхалга. Ши шу хьалха тхона елар Ерригсоюзни самодеятельни искусства фестиваала 1 степена диплом, хӀаьта 1973 шера Дерригдунен кагирхойи студентийи X фестивала лауреата цӀи а дошо медаль а.

ХӀанз ансамбле дакъа лоацаш ба ялхайтта зӀамига саги иззал мехкарийи. Керттерча даькъе уж ба студенташ, лакхерча классашкара дешархой, къона болхлой. «Лиесма» яха ансамбла цӀи маӀан дича «Ала» яхилга да. Тха клубе иштта болх беш я ялх шу долча берий халкара ансамбль «Дзиркстелите» («Сийгилг»). ХӀанзчул тӀехьагӀа итт шу даьлча самодеятельни искусстве занятешка ухаш дӀаболхараш оаха хьаэцаргба тхоай «Лиесма».

Таханарча ансамбла репертуаре — шишша сакьата йола кхо программа: Латински халкараш, СССР къамий халкараш, иштта тха ансамбль гастролешка хиннача Польша, ГДР, Румыне, Бельге, Дане, Финлянде къамий халкараш. Тхоай говзал лакхъяра мел эша хьалаш да тха — геттара дика репетицеш е йиш йола помещени, кховзткъа халкара мега костюмаш чуйола йӀаьхий костюмерни. Тхоай творчество лакхача профессионализмага кхоачае гӀерт тхо, дукха ха дӀаухийт репетицешта. Цул совгӀа кӀоаргга Ӏомаю оаха номер кийчъеча хана цхьацца хувцамаш дой а халхара фольклорни ларл — сцена ший законаш долаш мийи.

Владимир ДАУКШТА,
АПН корреспондент.

ДЕШАРХОШТА БАЛХА ГОВЗАЛ ӀОМАЮ

ИВАНОВСКИ ОБЛАСТЬ. Вичуги яхача города дешархой П. И. Ногина цӀерагӀча прядильно-ткацки фабрике касткаста хьоашалгӀа ух. Ахканара производственни практика йолча хана ткацкии прядильнии производства профессеш Ӏомаю мехкараша.

СУРТА ТӀА: тӀехдика дешаш йола ийслагӀча классе ягӀа И. Боброва. Цо толаме караерзаеш латт мотальщица професси.

И. ДЫНИНА сурт.

ТАСС фотохроника.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

30 ИЮЛЬ

С. М. Кирова цӀерагӀа культурап салаӀарен парк. Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хетадаь «Марси жӀови» яха цӀей. Программа юкъе: 12.00. Музыкальни эстрада. Духовой оркестра концерт. 14.00. Массовкай майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 15.00. Къайла театр. Республикански эстрада. Нохч-ГӀалгӀай паччахьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 18.00. Баьцара театр. ЦӀей торжественно хьаделлар. «Массехана доттагӀал леладе васкет даьд вайга Ленина» яхача левизагӀа Грозненскии Ленински районий къахьегамхой вӀашагӀкхетар. 19.00. Художественни самодеятельноста коллектива концерт. 19.30. Кинолекторий «Советски паччахьалкхен традицеш» — кинофестиваль. 19.30. Халхарий майда. Кагирхой салаӀара сайре. 20.00. Фейерверк.

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 11.00. Кинозал. Болх бу «Замаихо» яхача кинотеатро. 12.00. Болх бу клуба лабораторе. Кинодезарашта лаьрхӀа консультаци. 18.30. Ахканара кинолекторий. «Советски Ӏаьдал оттара Терека халкъаша доаттабаь къовсам» яха лекци. 19.00. Ахканара халхарий майда. Кагирхой салаӀара сайре.

Н. К. Крупскайа цӀерагӀа культура Дворец. 10.00. «Массехана хилба малх» яхача темах асфальта тӀа сурт диллара конкурс. 12.00. Парк. Болх бу аттракционашта. 19.30. Ахканара кинолекторий «СССР дунен халкъашта юкъера хьал». Документальни фильмаш.

Химикий культура Дворец. 11.00. Болх бу «Светофор» яхача клубо. Наькъашка лелара правилах йола КВН. 12.00. Берашта лаьрхӀа киноӀуйре. 17.00. «Советски композиторий иллеш» яха радиоконцерт. 19.30. «Огонек» яха ахканара майда. «ТӀехдаьнна маларащ меларашца къовсам лоаттабар — наькъаш тӀа хула хатараш кӀезигдара керттера хьал» яхача темах беседа.

«Красный молот» завода культура ЦӀа. 17.40. «Социализм — демократе лакхале», «Новкъост депутат» яха документальни фильм.

Пролетбата цӀерагӀа культура ЦӀа. 10.00. Ахканара площадкаш дӀакъовлар. 11.00. Болх бу «Чебурашка» яхача кинотеатро. 12.00. «СССР кердача Конституце проект» — книжкайи журналийи выставка. 17.00. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара хетадаь Карпински кургана поселка цӀей. 19.30. «Орбита» яха кинолекторий. «Саг, общество, закон» — документальни фильмаш. 20.00. Кагирхой салаӀара сайре.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

Калейдоскоп

ЦЕКО ЙОЛА РЕЛИКВИ

Перуански столице — город Лиме уха хьаьций юкъерча бӀаьшерений киназе баккара чӀоаггӀа тӀахьех дукккхача проспекташе. Из киназ белгала да сага скелет чуулла ингале кӀинг цу чу латташ хиларца. Киназе гӀулакх дераша тешал ду цу кӀинга чу уллар XVI бӀаьшере инкий низ бола импери хьаьнихача, цӀи хезача испански конкистадора Писарро Франсиска дакъа да яхаш.

Цхьабакъда, Ӏилмахошта из кхыча тайпара хет. Уж тешаш ба «Писарро тӀехкаш» я яхилга оалаш хиларах. ХӀанзарча Ӏилман тороний новкъосталцъ из атта такка йиш йолаш хӀама дар. Дале а киназа кулгалхой ходам боллаш духьала ба Ӏилмахой цу «бочала» тӀакховдийта. Цун когаметта цар тӀатеӀа тӀахьех Ӏилман тохкамаш дар дӀа ца деха, киназа боккха пайде тӀабахьа туристаш зератах бӀаргтохара.

(АПН).

МАЬХА ЭГГАРА ЕЗАГӀА ЙОЛА ЯЬССА ШУША

Эггара сабарерӀа, сатийнагӀа бола нах лерхӀ массаза а норвежцех. Цхьабакъда, цкъаза царна а карагӀдоал уйла ца еш деш дола гӀулакхаш. Ишттача гӀулакхех цаӀ карагӀдаьлар укх деношка Олесунд яхача городе ваьча Хансена. Осло города цхьан гостинице волаш, цо корегӀа арахкессар мерза хий чу хинна яьсса шуша. Отела гаьна йоаццаш лаьттача автомобила тхов тӀа ежар из шуша. Страховой компане из машина тоаяра мах оттабир 1300 крон (270 доллар гаргга) — иззал мах ба 2600 яьссача шушай. Шера чухь эггара езагӀа йола яьсса шуша я из — беглаш бу цу хьакъехьа норвежски прессо.

В. СТРЕЛЬЦОВ,
АПН соб. корр.

ПХЕ ШЕРА ДИЙЛХА БЕР

«Велхаш вола кӀаьнк» аьнна цӀи дӀаяха ва из зӀамига малхбузенберлинец. Гатблер Торстена духьа нанас фуннагӀдарах, дийнахьа сарралца бӀаргех Ӏоуха хий сацийтац цо.

КӀаьнк велха волавеннав ший беррига а бархӀ бутт баьлча, хӀанз пхи шу гаргга ха я из иштта велха. Торстен йист хила волалушшехь тоатолг санна хий долалу цун бӀаргех. Бетта 300-га дӀаккоачаш каьхатах даь мерегӀа хьекха йовлакх эш цунна бӀаргех уха хий докъадара.

Пхе шера итташ лораш хьийжаб Торстенага, бакъда, цунна новкъостал де торо хиннаяц цхьанне а. Дукха ха йоаццаш эггара тӀехьа вӀаштӀехьадаьлар лазара диагноз оттае: цу тамаш йолча хӀама бехке я хий долча железайна тӀагӀерта цхьа нерв. Дикка дарба даьчул тӀехьагӀа дикка лаьгӀденнад бӀаргех уха хий, лораш тешаш ба кастта бера дизза дарба хургхиларах.

(АПН).

МИШТА ЛОЧКЪАЕРГЬЯ МИЛЛИОН

Малхбузенгермански ТӀема Фе Низа вокккагӀа волча сержанта Шмидт Вальтера ворхӀ шера вӀаштта Ӏехабаьб ший лаккера хьакимаш каьхата тӀа дӀаязбаь мара боацача салтий синошта алапи а кхийола ахчан пособеш а ийеш. Шмидта иштта ка йийннай гӀулакх даь цӀадолхача «ӀиндагӀаште» йоагӀа пособи а рождественни совгӀаташ а ший кисе ахийта. Хьакъал долча сержанта «кулгалдаьча» каьхата арме тӀема ведомствагара хьаззад миллион марке ахча.

(АПН).

КХОХКАМ КӀАЬДБАРА НОВКЪАРЛЕ Ю САГА БОКЪОНЕХ ЙОЛЧА КАМПАНЕ

Малхбузен Европерча политически деятелаша иштта Америка ВӀашагӀкхийттача Штатерчар а дӀакхайкаду сага бокъонех йола картеровски кампани бахьан долаш кхохкам кӀаьдбара кампане шоашка чӀоаггӀа уйла яйтилга.

ХьалхагӀа а хиннад цу тайпара кхерамаш. КӀайча цӀено сага бокъонаш кхохкам кӀаьдбара аьлх хилар дӀакхайкадаьча хана, хӀаьта цунца цхьана уж болабелар кхыча паччахьалкхенашта цар гӀулакхех отметкаш уттае. Бакъда, хӀанз хьалха хинна кхерамаш, дунен мехкашта юкъера кхохкамаш кӀаьддара лоархӀаме зе деш хиларца, корзагӀбаларца хувцалуш да.

Кхетадеш да, Парижерча а, Боннерча а, малхбузен кхыча столицашкарча а паччахьалкхений бехктокхамеча деятелашта сага бокъонех йолча США президента позицеша гуччахьа критика елга тӀаэца атта ца хилар. Укхаза дувцар низ болча партнерца раьза ца хиларах юкъарча судага дувца дӀалу дош мичад. Кхычуна цун политически гӀалаташ белгалдахар — безаме доаца а дукхагӀча даькъе баркал ца доаккха а гӀулакх. Дале а из гӀулакх цар тӀалацара бакъдолчо, эггара хьалха хьахьокх садеттарах биза кад тӀехбодаш хилар. ШоллагӀа, из да Малхбузен Европера дукхагӀбараш американски политика негативни тӀехьле шоай, мехкашка ялярах кхерар.

Кхохкам кӀаьдбара цецвоаккха феномен йоагӀаш я Малхбоалехьарча а Малхбузехьарча а дукхача мехкий паччахьалкхен деятелий политически конкурс хинна из дӀаоттарца. Кхохкам кӀаьдбара, паччахьалкхенашта юкъера бувзам чӀоагӀбара норма из хиларах тарра, вай кхоачадир Хельсинке оттаяь Дош хаддаш йолча актага. Социально-экономически системаш цхьатарра еце а идеологи тайп-тайпара яле а Хельсинке баьча барто гучадаьккхар совещане дакъа лоацаш хинна суверенни паччахьалкхенаш вӀашдухьаленаш йолча хьалашка кхерамзле оттаярах цхьана къахьегарах тӀехьа хилар.

Малхбоалени Малхбузени бехктокхамеча лидераштa хетарах кхохкам кӀаьдбар пайдане да дерригача халкъашта, хӀана аьлча цо политически а, экономически а, гуманитарни а доакъошка цхьана къахьегара доазув шердеш хиларца. Тахан дунен тӀара машар чӀоагӀагӀа ба «шийлача тӀема» шерашка хиначул. Дикка дегӀабенаб Малхбоалени Малхбузени юкъера наха юкъера бар а болаш бола бувзам. Политически деятелий консультацеш, эггара хьалха лакхерча боарамера яраш а йолаш, касткастагӀен къайленаш йоацаши дӀа-юха тешаши хул. Итташ эзараш тайп-тайпарча профессех бола нах процесса юкъе а озаш дегӀаденад экономически а культурин а гӀулакхаш дӀа-юха довзийташ цхьана къахьегар. Из гӀулакх хеттача беса дика ца латте а из тоалулга гуш да, хӀаьта дӀа-са пайдане йола из тенденци чӀоагӀлу кхохкам кӀаьдбалар кӀоаргдаларца.

ХӀанз Вашингтоно дӀакхайкаду кхыча мехкашнара ший политически гӀулакхаш цу мехка сага бокъонаш миштай хьежжа мара леладе ше дагайоацилга. Цхьан боарамагӀа дац укхаза ши хӀама. Наьха цӀагӀара гӀулакхаш дувца дунен мехкашта юкъерча судахочуй гӀулакх шийна тӀалацари паччахьалкхенашта юкъерен кхыча паччахьалкхений чурчен гӀулакхашта юкъе бувзам оттабара паргӀатта чугӀертари.

Цу тайпара курал моллагӀа кортамукъа паччахьалкхе шешийца йоагӀа а йоагӀаш духьал йоаккхаш я. Из духьале геттара чӀоагӀа я американцаша шоаш дари деши футтара еши Вашингтон моральни даькъе ши юхь йолаш хиларца: ФБР сага ший вахара юкъе а гӀерт, гражданий бокъонаш а телхаю, ЦРУ дакъа лоац паччахьалкхенашка перевороташ еча (Чиле, Греце, кхыча итташ мехкашка), шоай политикана духьалбараш боабеча. ДӀадахача шерашка цо леладаьчоа, жоп дала дезаш вац Картер, хӀаьта а цун гӀулакхаш харцахьа лерхӀац цо. Цунца дийза, сага бокъонаш геттара чӀоагӀа айе еза а яхаш, цо юкъера доах США юкъе а йолаш сага бокъонаш ӀотеӀаю гӀулакхаш (Чиле, ЮАР, Къулбехьен Корее, Централни Америке).

ТӀаккха Картер къайле йола сага ца хиларца латтац гӀулакх. Къайленаш ца хилар дика да шин оагӀон юкъе мацхьат дара. Бакъда, цу юкъе йоагӀаш яц сага бокъонаш. Уж дӀа-юха нийсъю хӀара паччахьалкхен Конституце, цу даькъе халкъа хьашташ кхоачашделга хьа а хьокх. Цхьаьне а бокъо яц цхьаккха паччахьалкхенна хьехар хьалха даха, ший цӀагӀа малагӀа законаш, порядкаш лелае еза дувца. Из ларл йола мехкий бокъоний принцип я, чурча гӀулакхашта юкъе гӀерта йиш ца хилар дувца, Хельсинкера Дош хаддаш яь акт:

«Паччахьалкхенаш — доакъошхой юкъе ца гӀорташ соцаргья юкъе латта гӀулакхаш моллагӀча тайпара дале а духьала е оагӀонца, ше цхьаь е коллективно чурча а арахьарча а паччахьалкхен-доакъашхочун гӀулакхашта».

ХӀаьта сага бокъонаш долчча беса паччахьалкхен ший компетенцеиа чудоагӀа хӀама да.

Вашингтона ца езаш хила мег, царьяраш вокхарна ца езаш санна, социалистически мехкашкара порядкаш. КӀайча цӀен дего тӀаэцаш ба диссиденташ — эгоцентрикаш. Советски Союза къахетарца дагабоахк къахьега, деша, медицински гӀо эца, эггара тӀехьа шоай вахар лораде бокъо ца хиларца Ӏазапе боахка итташ миллионаш американски гражданаш. Советски нах тийша ба уж гӀулакхаш вӀаши тарде йиш ца хиларах, хӀана аьлча цар бокъонаш Конституце йизза гаранти луш йоландаь, дале а царна цӀаккха а дагадехадац американски гражданий бокъонех шоашта хетар царга дӀахьеде. Геттара харц я США-ца е кхыча моллагӀча паччахьалкхенца цхьана гӀулакхаш леладелга дегӀадоаладара Советски Союза гражданашта луча бокъоний стандарт оттае еза ала мегар яха уйла. ХӀаьта США цхьабола Джексон, Мини Кº санна бола деятелаш гӀерт кхыча мехкашца леладу гӀулакхаш чакхдахара из уйла КӀайча цӀенна качйолла.

ТӀаккха из да чурча гӀулакхашта юкъе гӀертилга, Хельсинке керттера принципаш толхае гӀортар, кхохкам кӀаьдбара процесса чархашта кӀала хӀама ехкилга. Цу тайпара мах бу сага бокъонех йолча картеровски кампане Малхбоален а Малхбузен а паччахьалкхений бехктокхамеча деятелаша. Цудухьа цу тайппара, гуча мадаллара, «Ийс» паччахьалкхени правительствая керте латтараша шоаш Лондоне вӀашагӀкхийтача ФРГ канцлера Гельмут Шмидтана тӀадиллар ше Вашингтоно хьийха хьоашалгӀа вахача Дж. Картера кхохкам кӀаьдбар тоадара новкъарле еча «Малхбоален политиках» доравалар дехаш къамаьл дар.

В. ЛОМЕЙКО,
АПН политически обозреватель.

НАЬХА САМУКЪАДОАККХАШ

Доккхийн бехктокхамеи да юрта боахама болхлошта хьалхашка латта декхараш. ИттлагӀча пятилетка шоллагӀча шера тӀаийца хинна планаши социалистически декхараши Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара накъадолхаш ханал хьалха кхоачашдара къахьегаш ба юрта боахама болхлой.

Цар мукъайола ха самукъане дӀаяхьара гӀулакха шоай низ кхоачар деш ба Шаьла района культпросветболхлой а.

Юрта боахама болхлой хьашташ кхоачашдара оттаяьча планагӀа бу оаха болх. ЛаьрххӀа оттаяьча графикагӀа болх беш я районни агитбригада а. Касткаста хул из кхай тӀарча станашка, хьетташка, жа леладеча фермашка. Цига агитбригада доакъашхоша дувц КПСС XXV съезда материалех лаьца, КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленума решенехи цига новкъоста Л. И. Брежнева яьча докладахи, СССР кердача Конституце проектах беседаш, лекцеш чаккхоах.

Шоай беседашка а лекцешка а агитбригада доакъашхоша ладувгӀарий теркам тӀабохийт вай республика а Шаьла районa а юрта боахама болхлошта иттлагӀча пятилетке хьалхашка латтача декхарашта, района боахамашта юкъе лелаеча социалистически яхьа.

Агитбригада кхашка яр массахана а дика хеташ хул. Кхай тӀарча станашка, хьетташка, шурий-товарни фермашка агитбригадо арахец «Молнеш», къахьегама листокаш, социалистически яхьа бюллетенеш. ЦӀаккха а ягӀац агитбригада шийца керда журналаш, газеташ, художественни литература доацаш.

ЧӀоагӀа хозахеташ тӀаэц юрта боахама къахьегамхоша цу бригада концертни группа. Иллиаларххоша Мадаров Мувсас, Каурнукаев Хьусена а цар новкъосташа а наьнах лаьца, вовзаш воацача салтечох, иштта кхы тайпара долча доахача иллешкен ашарашкен самукъаладарца ладувгӀ юрта боахама болхлоша.

Районни культура ЦӀен агитбригада балха юкъе хьнаре дакъа лоацаш ба Тузуркаев ТӀахӀир, Шатаева Рукъет, Хасханов Сайд-Эмин, Шахидов Абдулбек, иштта кхыбараш.

Дукха ха йоацаш «Автуринскийн» «Джалкен» совхозашка, XX партсъезда цӀерагӀча колхозе хилар агитбригада.

Л. ГАРСАЕВ,
Шаьла района культура отдела заведующи.

ГРОЗНЕНСКИ ЦИРК

19 АВГУСТА ХЬАЕЛЛ КЕРДА СЕЗОН

ГРОЗНЕ ЭГГАРА ХЬАЛХА ГОЙТАШ ХУРГЬЯ.

РСФСР заслуженни артиста, «Бриллианташ доахка аьннар хула дошо гӀадж» яха иллюзионистий Дунен халкъашта юкъера приз яьккхача Отара Ратнане кулгал а деш «Гушвоаца саг» яха фантастико-приключенчески аттракцион. Цирка программагӀа советски цирка говзанчаша дакъа а лоацаш дукха сакъердаме хӀамаш гойтаргда.

БӀарччача сайрийна манеже наьха самукъадоаккхаш хургва клоун ГОША АФАНАСЬЕВ.

Билеташ дохкаргда Ӏуйрийна денз 20 сахьат даллалца. Хьайю коллективно хьажа бахкара заявкаш.

Цирк гойта долалу сайрийна 19 сахьати 30 минути даьлча. ХӀаьта шоаттденошка шоззе: 15.00, 19.30 яьлча, кӀиранденошка кхоззе: 12.00, 15.00, 19.30 даьлча гойташ хурга.

ТЕЛЕВИДЕНИ

30 июль
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — «Ӏуйранара гимнастика». 9.30 — «Выставка Буратино». 10.00 — «Дайноаной, шоана». 10.30 — «Ӏуйранара почта» яха музыкальни программа. 10.55 — «Ӏалами саги». 11.25 — Художникех дола дувцараш. Франс Мазерель. 11.50 — «Спортлото» тираж. 12.00 — «Литературни дешараш». «Цхьан гурахьа» яха Абрамова дувцар. 12.25 — «Саг. Лаьтта, Вселенная». Передача дӀахьу Советски Союза шозза Турпала, СССР летчика-космонавта Севастьянова. 13.10 — Бераштa дола фильм. «Хьелланза йола гӀайренаш» яха телевизионни художественни фильм. 14.15 — «УнахцӀено». Ӏилман-популярни программа. 14.55 — «Иллей деза ди». Таллинера передача. 15.55 — «ДоттагӀал» яха телевизионни журнал. 16.25 — «Хьайбай дунен тӀа». 17.25 — «Город ши нахи» яхача циклацара «Челябинск» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Ши чайтонг» яха мультфильм. 18.35 — «Цирке». 19.15 — «Къовсам дӀаьо бода». Чилийски патриота. Чиле Компарте Центральни Комитета политкомиссе члена волча кандидата Хорхе Монтеса дувцар. 19.35 — Приключенчески фильма экран. «Сатийна Одесса» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Французски эстрада артистий концерт. Йистедаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

15.00 — Социалистически яхьа дневник. 15.30—Киножурнал. 15.40— «Патриот» яха телевизионни журнал. 17.10 — «Вахарал йоккхагӀа ставка я» яха телевизионни дукккхе серийне художественни фильм. «Сона хов хьо малав», яха хьалхара сери (телехьажархой заявкех).

31 июль
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — «Берашта йола Ӏуйранара гимнастика». 9.30 — «Гургал бетта сахьат». 10.00 — «Советски Союз» гӀулакх деш ва». СССР Конституце проект юацача дакъа лоац Балтийски флота морякаша. 11.00 — «ДӀахьалха доале кӀаьнкаш». 12.00 — «Музыкальни киоск». 12.30 — «Юртара сахьат». СССР Конституце проект юацача дакъа лоац Рязански областа Сапожковски района «Коммунист» яхача колхоза механизатораша Братчиковеи, Мещановеи, Наумушкиней. 13.30 — Боккхача наькъа этапаш. «Сага кхел» яха художественни фильм. 15.20 — Дунен халкъашта юкъера панорама. 15.50 — Тахан СССР ТӀема-форда Флота ди да». СССР ТӀема-форда Флота керттерча командующе, Советски Союза флота адмирала Горшкова къамаьл. 16.05 — СССР ТӀема-форда Флота Денна хетадаь концерт. Советски эскара Центральни академически театрева передача. 17.00 — Кинонийхархой клуб. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Дайи бераши» яхача циклацара «КовалевгӀар» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 18.50 — СССР Конституце проект юаш. Москве № 40 йолча профтехучилище хьехархочун. Социалистически Къахьегама Турпала Филиппова къамаьл. 19.00 — Футболах йола СССР кубок. Ворошиловградера трансляци. 21.00 — «Ха». Информационни програм са. 21.30 — «Чайковске ялх симфони». Номер кхоалагӀа йола симфони дӀалокх Центральни телевиденни Ерригсоюзни радион йоккхача симфонически оркестро. Дирижер — СССР халкъа артист. СССР Паччахьалкхен совгӀата лауреат Иванов. 22.20 — Еза атлетика. Европан Американ сборней матч. Венгрера передача. Йистеьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

16.00 — «ЦӀеча галстука ахка». 16.30 — Киножурнал. 16.40 — «Спортивни Нохч-ГӀалгӀайче» (нохчий меттала) 17.10 — «Ялат ьокха турпалаш, шоана дола концерт. 17.40— СССР вежарий республикай денош. Тувински АССР. Кинопрограмма. 17.50 — «Вахарал йоккхагӀа ставка» яха телевизионни дукха серийни художественни фильм «ТӀехьара дега оидо» яха шоллагӀа сери.

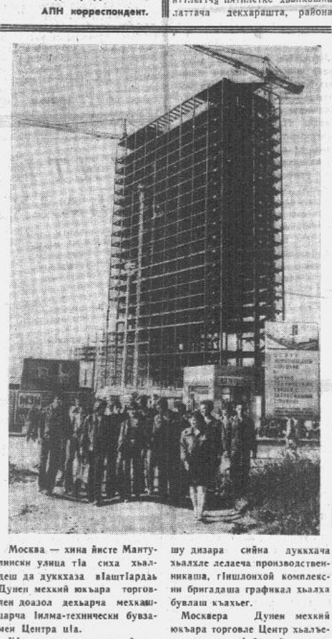

Москва — хина йисте Мантулински улица тӀа сиха хьалдеш да дукххаза вӀаштӀардаь Дунен мехкий юкъара торговлен доазол дехьарча мехкашцарча Ӏилма-технически бувзамен Центра цӀа.

ХӀанз монтаж яь яьннай цу цӀен керттерча корпуса тӀехьарча ткъаь цхьоалагӀча этажа аьшка конструкцештен тховнен.

Юбилейни шера къаьстта дика къахьег № 16 йолча «Мосстрой» треста гӀишлонхоша. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна дукккхача хьалхле лелаеча производственникаша, гӀишлонхой комплексни бригадаша графикал хьалха бувлаш къахьег.

Москвера Дунен мехкий юкъара торговле Центр хьалъеча дикалца дӀабовзийт шоаш МЭИ йӀовхалаэнергетически факультета гӀишлонхой интернациональни студентий отряда доакъошхоша а. Цу балхашта кийчлуш кагирхой Ӏомабелар лакхара говзал йолча болхлошца, цар караерзайир арматурщикий, бетонщикий, стропольщикий говзалаш. ХӀанз уж ба арматура вӀашагӀьювзаш, лаьттана кӀала хургйолча гаража кӀийле еш. Студенташа дош деннад 110 эзар сома капитальни вложеней маьха болх кхоачашбе.

СУРТА ТӀА: Дунен мехкий юкъара торговле Центр хьалъеча дакъа лоацаш бола МЭИ студенташ.

А. ЧУМИЧЕВА сурт.

ТАСС фотохроника.

МОСКВЕ—ЯРМАРКЕ

Укх деношка вай Даьхен столице яхай производственни швейни объединене специалистий группа. Городашта юкъерча ярмарке грозненски швейникаша дихьад тайп-тайпара берийи маӀача наьхен барзкъаш.

Грознерча швейникаша ярмарке гойта 50 совгӀа издели дикала Знак енна я. Вай мехка тайп - тайпарча краяшкара, областашкара, республикашкара баьхкача торговле викалаша шоашта дикагӀа хеташ йола грозненски изделеш хьахоржаргья, договораш оттадергда. ДӀадахача шера цу тайпара договораш шовзткъа совгӀа оттадаьдар.

ХӀара шера грозненски изделеш наха дукхагӀа езалуш хилар теркал а деш уж дукхагӀа араяхецара тӀаерзаяь мероприятеш кийчъеш ба объединене специалисташ. ХӀанз барзкъий керда фасонаш кийчъеш ба грозненски моделераш.

Я. БУБНЕНКО.

РАДИО

30 июль

6.30 — «ХӀара кхайна — дикала Знак!» Ялат кхелерий уйлаш- яха зарисовка (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненски рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск. 8.55 — Ашараш. 14.50— «Литературни Нохч-ГӀалгӀайче». 15.00 — Юртбоахама болхлой, шоана дола концерт. 15.40 — «Поазонхой — Октябрана» Литературни передача (гӀалгӀай меттала). 16.00 — «Октябра салтий». Радиоочерк. 16.15 — «Наха дега-гӀоз кӀилле» (нохчий меттала).

31 июль

7.10 — «Грозненски рабочий» газета обзор. 7.18 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35— Ашараш. 8.25 — Шоана дукха еза ашараш 15.15 — «ЦӀ сираташ» (гӀалгӀай меттала). 15.45 — «ТӀехьабусараш боацаш болх бу оаха». «Электроприбор» яхача заводера корреспонденци. 16.00 — Иллеш лоах Жанна Бычевскаяс. 16.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск. 18.30 — «Иллец» доттагӀал дараштa» дола концерт (гӀалгӀай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан вайцига хувцалуш морхаш а йолаш, догӀа а делхаш (из дӀ къувкъаш делха а мег), малхбузехьара секунде 7—12 метр — делкъелца 12—18 метр — чӀоагӀа мух а хьекхаш. Фегара температура республике гӀолла 23—28, Грозне 26—28 градус йӀовхал а йолаш ха отта тарлу.

Кхоанен ломмен морхаш а йолаш, догӀа а делхаш (из дӀ къувкъаш делха а мег), бебеча лостамагӀа секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а болаш, фегара температура бийсашка 12—17, деношка 20—25 (къилбаседехьарча районашка 24—29) градус йӀовхал а йолаш ха хила мег.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарси культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05199. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5510.